

DEELgenoot

Periodiek van de Historische Kring Blaricum

NUMMER 95

VOORJAAR 2021

Agenda 2021

- Zaterdag 10 april
Rondwandeling o.l.v. gids Frans Ruijter
Aanvang 14.30 uur (onder voorbehoud)
Aanmelden via info@hkblaricum.nl of telefonisch bij de secretaris van de Historische Kring Blaricum tel: 0653168006.
- Maandag 17 mei
Jaarvergadering HKB
Aanvang 20.00 uur (onder voorbehoud)
Locatie: onderkomen HKB Brinklaan 4A

In verband met het coronavirus zijn wij m.b.t. openingstijden en activiteiten afhankelijk van de geldende maatregelen.

Actuele informatie vindt u op
www.historischekringblaricum.nl

De tentoonstellingen worden gehouden bij de Historische Kring Blaricum aan de Brinklaan 4A. Ze zijn te bezichtigen donderdags van 20.00 - 22.00 uur en zaterdag van 14.00 - 16.00 uur. De toegang is gratis**.

**Voor alle activiteiten van de Kring geldt dat deze gratis zijn voor leden en dat we aan niet-leden een bijdrage vragen van € 3,- (tentoonstellingen uitgezonderd). Om verzekerd te zijn van een plaats bij een lezing en/of dorpswandeling is het noodzakelijk u van tevoren op te geven, bij voorkeur per e-mail: secretaris@hkblaricum.nl (of anders telefonisch 06 53 168 006).

VOORPAGINA: *Paviljoen Crailoo met 'Fontaine Lumineuse' in villapark 't Loo aan de Laarderstraatweg (nu Oranje Nassaulaan) in Blaricum omstreeks 1902.*

DEELgenoot 95

Voorjaar 2021

Inhoudsopgave

Van Bestuurszijde.....	2580
Uitnodiging Jaarvergadering.....	2581
Actie - Reactie - Errata	2582
ZOMAAR WAT BLARICUMMERS - Het echtpaar Loeber-Landré	2585
Nieuwe aanwinsten	2592
Astoria Chalet Blaricum	2594
Struikelstenen voor Mozes en Roosje.....	2598
Toespraak bij de legging van de struikelstenen.....	2604
Programma 4 mei 1946	2610
ZOMAAR WAT BLARICUMMERS - Dokter Catz en mevrouw Catz-Cohen	2612
Grote Meep en Lijsje Calis	2618
Gedicht 'Herinneringen'	2620
ZOMAAR WAT BLARICUMMERS - Ger en Gré Zwertbroek-de Roos.....	2622

Bestuur

<i>Voorzitter:</i>	J.A.M. Vos, Driftlaan 35
<i>Secretaris:</i>	V.E.H.M. ten Broeke-Abels, Driftlaan 21
<i>Penningmeester:</i>	P.M.A. van den Breemer, Schoolstraat 2
<i>Leden:</i>	R.P. Machielse, G.H. Machielse, W. van 't Hull
<i>Ere-leden:</i>	W.J.A. Visser, A.J.G. Lindeman
<i>Leden van verdienste:</i>	J. Goes, G.H. Machielse, R.P. Machielse

Redactieadres: Brinklaan 4A, 1261 ER Blaricum

E-mail: redactie@hkblaricum.nl

Vormgeving: Ton Hartong

IBAN: NL76 RABO 0308 4257 07

ISSN 2213-2309

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Door de lockdown die op 16 december jl. is ingesteld is het verenigingsjaar 2021 uiterst rustig begonnen. Het enige waar op kantoor aan gewerkt wordt, is de ledenadministratie en de financiën. Het contact met leden en belangstellenden verloopt voornamelijk digitaal.

We zijn wel gestart met de voorbereiding van het boek met tekeningen van W.G.F. Oversteegen en de beschrijvingen die hij daarbij heeft gemaakt. Dit boek gaat uitgegeven worden in mei 2022 ter gelegenheid van ons 40-jarig bestaan. Het is de bedoeling dat op de rechter pagina de originele tekening komt te staan en op de linkerszijde de door hem destijds geschreven tekst met daarbij eventueel een foto van de situatie anno 2021.

Jaarvergadering

In deze editie vindt u de uitnodiging voor de jaarvergadering. Normaliter wordt deze gehouden in maart. Maar door de coronaperikelen is de vergadering verschoven naar 17 mei. Mocht de jaarvergadering onverhoopt toch geen doorgang kunnen vinden, dan wordt dezelfde procedure gevolgd als in 2020. De jaarcijfers, begroting en jaarverslag 2020 worden dan vermeld in de zomereditie van de *DEELgenoot*. Na uw goedkeuring en na verwerking van eventuele op- en aanmerkingen, worden deze gegevens per 1 september 2021 definitief.

Tentoonstellingen

Vanaf 15 februari, wederom onder voorbehoud, exposeren we schilderijen en voorwerpen uit eigen collectie. Afgelopen jaren hebben we een aantal bijzondere voorwerpen en schilderijen geschonken gekregen, waaronder een viertal schilderijen van A.G. Mangold. Deze willen we graag tonen.

Schilderij A.G. Mangold

Het bestuur wenst u veel leesplezier.

Uitnodiging Jaarvergadering

Geachte leden,

Het bestuur nodigt u uit tot het bijwonen van de JAARVERGADERING die gehouden wordt op

MAANDAG 17 mei 2021

om 20.00 uur in het gebouw 'Achter de Deel', Brinklaan 4A

ONDER VOORBEHOUD VAN DE DAN GELDENDE MAATREGELEN I.V.M. CORONAVIRUS (ZIE PAG. 2580).

AGENDA

1. Opening
2. Goedkeuring van de notulen van de jaarvergadering van 16 maart 2020
3. Ingekomen stukken en mededelingen
4. Jaarverslag 2020
5. Rekening en verantwoording over 2020 door de penningmeester
6. Vaststelling begroting 2021
7. Verslag kascommissie
8. Benoeming nieuwe kascommissie
9. Vaststelling contributie 2022
10. Mutaties werkgroepen
11. Bestuursverkiezing

Volgens rooster treden af de heren Peter van den Breemer en Bep Machielse. Zij stellen zich herkiesbaar. Kandidaten kunnen ook door de leden worden voorgesteld. In de Statuten staat hierover: "Een voordracht door 10 leden of meer moet voor de vergadering schriftelijk bij het bestuur worden ingediend en dient vergezeld te gaan van een bereidverklaring van de kandidaat."

Ledenlijst ter inzage bij 'Achter de Deel'.

12. Rondvraag
13. Sluiting

PAUZE

Filmvertoning

Namens het bestuur,

Vera ten Broeke-Abels, secretaris

Actie - Reactie - Errata

In deze rubriek kunt u reageren op onjuistheden of aanvullingen geven op eerder verschenen uitgaven van de 'DEELgenoot'.

DEELgenoot 94 – Het Tolhuisje van Annemarie van Wolde

Een volle week zat ik mis toen ik in het vorige nummer van DEELgenoot Van Woldes schilderij dateerde op 30 juni 2002. De plein-air schilderwedstrijd werd dat jaar, mailt Jos Roest van de Stichting Promotie Blaricum, gehouden op zondag 23 juni. Toen hadden we Annemarie van Wolde dus aan de Eemnesserweg kunnen aantreffen. (RvdB)

DEELgenoot 94 – 'Grootje' Griet en haar jongens

Beste redactieleden van DEELgenoot,

Graag geef ik gehoor aan de oproep van Erik Heijne in DEELgenoot nummer 94 waar op pagina 2570 in een artikel over 'Grootje' Griet en haar jongens, een oproep werd geplaatst om onbekende namen in te vullen bij een groepsfoto. Wellicht ten overvloede maar toch: nummer 26 herken ik als mijn grootmoeder Gerarda Rigter en mijn grootvader Machiel (Chiel) Heerschop staat op nummer 43. Het jongetje op nummer 5 kan wellicht mijn Ome Jaap zijn geweest, de oudste broer van mijn vader...

'Grootje' Griet Rigter-de Jong was dus ook mijn overgrootmoeder, via mijn vader Piet Heerschop en mijn grootmoeder Gerarda Heerschop - Rigter.

Erik Heijne is dus mijn achterneef en ik denk eerlijk gezegd niet dat we ons ooit bewust zijn geweest van elkaars bestaan. Misschien heeft Erik weer wel mijn vader Piet Heerschop ooit ergens gesproken of ontmoet...

Hoe dan ook, ik vind het prachtig om te zien hoe die stambomen uiteindelijk altijd weer ergens samenkomen. Dank voor de steeds weer interessante artikelen over Blaricum door de eeuwen heen; het blijft razend boeiende informatie! Met vriendelijke groet, Peter Heerschop - Deventer

DEELgenoot 94 – Twee Blaricums: Johann Honnef en Christiaan Blom

In dit artikel schreef ik kort over de aanval, in april 1903, op de Kolonie van de Internationale Broederschap. Die was, om precies te zijn, op tweede paasdag, 13 april. Onder meer werd geprobeerd brand te stichten. Bij drukkerij 'Vrede' kon die in de kiem worden gesmoord maar het huis van theologiëstu-

dent en kolonist Dedde Bienze de Vries (Giekerk 1876) brandde helemaal af.

Oud-Blaricummer Peter Heerschop uit Deventer vroeg zich af: 'zijn er ooit Blaricummers voor de rechter gebracht

of zelfs veroordeeld voor hun vermeende aandeel bij die beruchte aanval?' Vermoedelijk niet, maar een definitief antwoord hierop heb ik niet. Er werd wel onderzoek gedaan -niet al te fanatiek is mijn indruk- en er werd zelfs een arrestatie verricht. Iemand uit Eemnes 'zou zichzelf beschuldigd hebben van baldadigheden en een Blaricummer beschuldigd hebben als brandstichter', een verklaring die hij later introk. Bij onderzoek bleek dat deze Eemnes-

In verband met de op 2e Paaschdag te Blaricum plaats gehad hebbende ongeregelde is een inwoner van Eemnes, Malestein genaamd, door de politie uit zijn huis gehaald. Door hem werd een zekere Arents, een inwoner van Blaricum, aangewezen als degeen die het huis van De Vries heeft in brand gestoken. Hij werd daarop gevangelijk naar Amsterdam gevoerd. (Hbld.)

Provinciale Drentsche en Asser courant 28-04-1903

ser tijdens de 'baldadigheden' thuis had gezeten zodat 'zijn praatjes niet anders te beschouwen zijn als kindertaal, daar hij zwakhoofdig is'. 'Velen zijn door de Rechter-Commissaris als getuige gedagvaard maar wisten weinig of totaal niets.' Veertien dagen na het gebeuren 'heeft de Officier van Justitie, vergezeld van de Rechter-Commissaris weder een bezoek gebracht aan onze Gemeente en vier personen gehoord, die evenwel ook geen licht konden verschaffen.'¹ Kortom: ieders naam was Haas, de deelnemers aan het volksgericht zwegen of dekten elkaar en het lijkt het erop dat er uiteindelijk niemand vervolgd, laat staan veroordeeld werd. De aanval -toch een beetje een schandvlek in de geschiedenis van ons dorp- betekende het einde van de Blaricumse Kolonie.

In een ingezonden brief in De BEL van 10 mei 1966 geeft Lou Loeber (zie elders in dit nummer) haar visie op de

INGEZONDEN

Blaricum, 8 mei '66

Met belangstelling las ik het stukje Uit Blaricums verleden, Van koloniehuis tot Beukelaar, in uw nummer van 12-4-'66. Mag ik op een enkel punt een kleine aanvulling geven? Het betreft de passage over de brand van het koloniehuis „onder verdachte omstandigheden”. Die omstandigheden waren destijds bekend genoeg. De toedracht was als volgt. Het gebeurde tijdens de grote spoorwegstaking in januari 1903, waaraan de Gooische Stoomtram niet wilde meedoen. Uit solidariteit met de stakers braken de koloniemensen een deel van de tramrails op. Een aantal Huizer visboeren, die gewoon waren van de tram gebruik te maken om elders hun vis te gaan venten, zagen zich in hun broodwinning benadeeld en uit wraak trokken zij, verbonden met een aantal Blaricummers, op een nacht naar het koloniehuis, joegen de mensen er uit en staken het huis in brand. De brandweer was toentertijd nog maar heel primitief, wat brandde, brandde meestal geheel af.

Burgemeester Hosang, die er vlak bij woonde, heeft de daklozen in zijn eigen huis onderdak verschaft.

L. Koning-Loeber

oorzaak van de ongeregelde heden waarbij ze ook de rol van een aantal Huizers -altijd van de partij als er wat te beleven viel- even aanstipt. Aardig genoeg om hier weer te geven. (RvdB)

1 Deels ontleend aan Kroniek van een erfgooiersdorp BLARICUM 1872-1904 door Henri Klein. 1990 Historische Kring Blaricum.

DEELgenoot 89 – Das bunte Leben

In oktober 1940 kwamen bij Frederik Muller & Co in Amsterdam twee schilderijen van de Russische modernist Wassily Kandinsky ter veiling, afkomstig uit de nalatenschap van Emanuel Lewenstein (1870-1930), zoon van de oprichter van de gelijknamige naaimachinehandel. Ik schreef daarover in DEELgenoot 86: Jhr. David Röell van het Stedelijk Museum in Amsterdam en Sal Slijper, makelaar en kunstverzamelaar van Dorpsstraat 14 hier, spraken af wie van hen op welk doek zou bieden zodat ze de prijs voor elkaar niet zouden opdrijven. Slijper kocht 'Das bunte Leben' uit 1907 dat na zijn dood door zijn weduwe naar Duitsland werd verkocht terwijl Röell voor het museum 'Compositie' uit 1909 verwierf. Als 'Bild mit Häusern' maakt dat tot op de dag van vandaag deel uit van de collectie van het Stedelijk. Beide schilderijen

Wassily Kandinsky Compositie/Bild mit Häusern (1909). Stedelijk Museum Amsterdam.

werden en worden door erfgenamen van Lewenstein geclaimd als zijnde 'naziroofkunst'; ze willen de werken terug.

Begin november 2018 oordeelde de Restitutiecommissie met betrekking tot 'Bild mit Häusern' dat het in 1940 werd geveild vanwege een echtscheiding en omdat de eigenaren financiële problemen hadden die niet door de oorlog waren ontstaan. De commissie

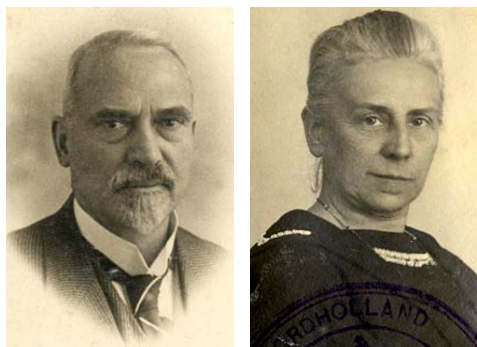
beschouwde het daarom niet als geroofd joods bezit en het hoefde dan ook niet naar de erven Lewenstein terug.

Half december 2020, heeft de rechtbank het oordeel van de Restitutiecommissie bevestigd. De prachtige Kandinsky blijft daardoor voorlopig in Amsterdam te bewonderen; voorlopig want de erven leggen zich er niet bij neer en zijn in cassatie gegaan. Wordt dus vervolgd. (RvdB).

ZOMAAAR WAT BLARICUMMERS

Het echtpaar Loeber-Landré

Hij -Carl Gerhard Loeber, papierfabrikant- is 27, zij -Charlotte Landré, dochter van een van de oprichters van handelsfirma Landré en Glinderman in Amsterdam- is 23 als ze in april 1893 in Amsterdam trouwen. Na iets meer dan een jaar krijgen ze er hun eerste kind, Louise Marie. Hun tweede, een jongetje met de naam Maria Charlotte Gerardus, overlijdt een week na zijn geboorte.

Carl Gerhard Loeber en Charlotte Loeber- Landré.

Nog vier kinderen volgen voordat het puissant rijke stel op 15 april 1901 van de Nassaukade naar Blaricum verhuist. Het gezin betreft de in hun opdracht onder architectuur van de gebroeders Van Gendt gebouwde villa Zonnenhoef aan de Eemnesserweg. Naast het befaamde Jagtlust dat twee jaar later voor 3000 gulden door Charlottes vader wordt gekocht. Loeber gaat er in een uitgebreid, lezens-

waardig interview met de Nieuwe Bussumsche Courant van 12 januari 1929 prat op dat hij en zijn schoonvader-buurman Landré de eerste forensen in Blaricum waren maar of dat klopt... Wat in elk geval niet klopt is dat Jagtlust, zoals Loeber beweert, door Landré, werd gebouwd¹.

Op Zonnenhoef wordt het gezin Loeber nog uitgebreid met twee kinderen: Jan en Charlotte.

‘Het onderwijs was in de eerste jaren van 1900 totaal onvoldoende’, herinnert Loeber zich in 1929. Met eigen ideeën over hoe het w l moest begon hij daarom met enige andere ouders de Gooische School. De lessen, gericht op ‘ontwikkellend onderwijs’, onderwijs, minder gericht op de intellectuele ontwikkeling van

¹ Jagtlust werd in 1871 gebouwd in opdracht van J.W.F. Roose Haverkamp over wie in een van de volgende DEELgenoten meer.

het kind dan op de ontwikkeling van het kind tot een zelfstandig functionerend mens, werden de eerste jaren op Zonnenhoef gegeven. Tot de school in 1907 naar Oud Blaricummerweg 21A verhuisde -daar staat 'ie nog altijd- kregen de kinderen Loeber dus min of meer thuis les.

Lou Loeber in 1924.

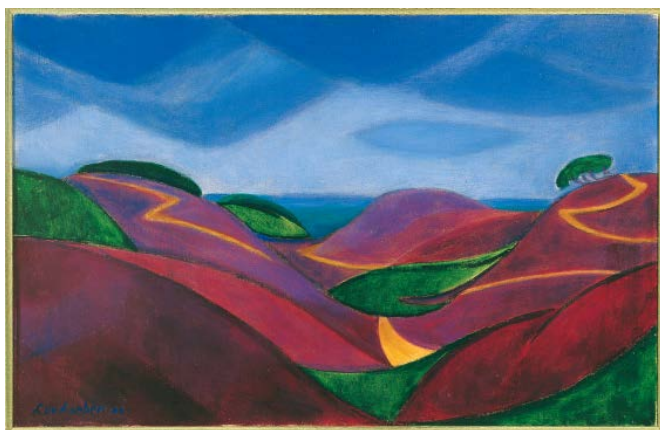
Louise Marie

Van die kinderen Loeber (Louise Marie, Marie Charlotte, Jean Gerhard, Karel, Anton Willem, Jan en Charlotte) is de oudste het bekendst geworden: Lou Loeber -in een vorig jaar geveild poesiealbum tekende ze, 12 jaar oud, al met 'Loutje Loeber'- kunstenaars met vele talenten. Ze maakte schilderijen, tekeningen, etsen, litho's en glaskunst. Kenmerkend: strakke, fel contrasterende kleuren. In de tuin van Zonnenhoef liet haar vader in 1913 een atelier voor haar bouwen waar ze met haar man, schilder-astroloog Dirk Koning, zou werken en wonen. Later

woonde het stel nog aan de Schoolstraat om te eindigen in De Beukelaar waar Lou, 88 jaar oud, in 1988 overleed.

Haar werk werd indertijd niet altijd begrepen en gewaardeerd maar uiteindelijk kreeg ze de erkenning die ze verdiende. Tot op de dag van vandaag. Werk van Loeber zit, behalve in de collectie van de Gemeente Blaricum, in die van meerdere Nederlandse en buitenlandse musea en wordt met grote regelmaat tentoongesteld. In Singer Laren bijvoorbeeld, waar ze pas nog tussen haar Blaricumse buurman Bart van der Leek en Chris Beekman hing.

Over Lou Loeber is heel veel geschreven. Voor wie meer

Collectie Singer Laren: Lou Loeber, Heiheuvels 'De Zijpenberg', 1921, olieverf op doek, 50,5 x 78,5 cm.

wil weten: zie bijvoorbeeld Anna de Haas, *Loeber, Louise Marie*, in: *Digitaal Vrouwenlexicon van Nederland*² en *Mary van der Schaal* in Kwartaalbericht 143, 2018-1 van de collega's van de Historische Kring Laren.

Marie Charlotte

De tweede dochter uit het gezin Loeber, Marie Charlotte, komt als passagier van ss Tabanan in mei 1919 in Indië aan om een maand later, op haar 22ste, in Soerabaja te trouwen met de even oude, in Groningen geboren reserve-korpo-raal/hoofdinspecteur Carel Hendrik Schonebaum (meestal vermeld als: Scho-neboom).

In Soerabaja ook, komt het jaar daarop hun dochter Charlotte ter wereld. In 1922 krijgt ze een broertje, Hendrik Carel, geboren in Blaricum, vermoedelijk tijdens een verlof want in 1925 zitten ze weer in Nederlands-Indië. Als ze in 1929 vanuit Semarang voorgoed naar Nederland terugkeren vestigen ze zich in Bussum. Daar, jong nog (38), komt Carel Hendrik te overlijden. Marie blijft met haar twee tieners achter.

Jan Loeber in 1923.

Jan en zijn vrouw Co Egelie

Van de zonen van het echtpaar Loeber-Landré gaan er drie in zaken: Jan zit in de papierhandel. Hij is getrouwd met Jacoba Maria (Co) Egelie, illustratrice van kinderboeken, schilderes en aquarelliste van vooral, maar niet uitsluitend, kinder-kamerdecoraties.

In 1934 exposeert ze samen met schoonzus Lou en het is aardig anno 2021 de recensie in de Gooi-en Eemlander van 22-11-1934 te lezen. De 'kubistische kunst' van Loeber, waaraan 'het hart geen deel heeft' maar dat door de 'sterke blijde kleur' als 'decoratief element' aanvaardbaar is, wordt daarin afgezet tegen de 'feestelijke fantasieën' van Egelie die 'een allergenoegelijkste kleurnoot aan de wand der kinderkamer zullen vormen'.

Aan het toen al niet meer hoog moderne kubisme was recensent H.v.C. (Henri van Calcar) kennelijk nog niet toe.

2 <http://resources.huuygens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/Loeber>

Tussen eind jaren veertig en midden jaren vijftig exposeert Co Egelie af en toe in 'De Huifkap' aan de Schapendrift (nr. 52) waar ze dan woont³. Graag had ik hier het sneeuwlandschap afgebeeld dat ze in 1953 aan Blaricum schonk. Helaas is het spoorloos, zoals meer schilderijen die in de gemeentelijke kunstcollectie zouden moeten zitten.

Jean Gerhard, Karel en Anton Willem

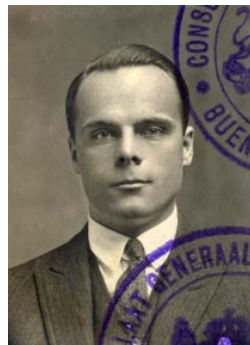
Jean Gerhard, ook in zaken, is 'koopman', net als Karel die velen zich nog zullen herinneren als raadslid, wet- houder, een tijdje waarnemend burgemeester ook, voor de VVD in de jaren vijftig/zestig. Niet weinig verbaasd was ik, zijn naam, mét die van o.a. dokter Gribling, aan te treffen onder een oproep uit augustus 1940 om instem- ming te betuigen met de niet onomstreden Nederland- sche Unie.

Karel in 1929.

Evenals Jan is Karel betrokken bij de 'De Papegaai' de Larense toneel- vereniging met een Blaricums tintje waaraan ook zijn latere echtgenote Jetty Boogaard verbon- den is. Met Cor van Dillen (zie DEELgenoot 94) staat hij in 1924 in 'Een zeer wild huwelijk' onder regie van Ko Arnol- di (van 'De Weitekorrel', Torenlaan Blaricum) al duikt Karel Loebers naam, en dat geldt ook voor die van zijn broer Jan, vaker op in verslagen van de autorally's van De Papegaai eind jaren vijftig, begin jaren zestig, dan in toneelrecensies.

Anton Willem Loeber tot slot, lijkt een beetje zijn eigen weg te gaan: hij studeert rechten en promoveert in 1930 op een proefschrift over Engels en Nederlands recht. In 1927 trouwt hij met Vera Cecilia Angéline Abrahamine Wessels met wie hij in De Bilt woont. Sonja Bodil, heet hun enige dochter die midden jaren vijftig met haar man naar Venezuela vertrekt.

Jean Gerhard in 1925.

Anton Willem in 1924.

³ In later jaren woonde ze op Schapendrift 88a in 'De Wilgen'.

Ansicht Villa Zonnenhoef. BeeldBank Blaricum

Charlotte en haar man Jan Maarten Komter

Jongste Loeber is dochter Charlotte, ‘Vrolijk en gezond’ geboren op 18 juli 1904, zoals de ansicht van ‘Zonnenhoef’ laat zien. Afzender noch ontvanger is jammer genoeg bekend.

Charlotte (ook wel: Lotte) is, net als haar zus Lou, zeer getalenteerd, zij het op ander gebied. Al dan niet toevallig wordt ze pianiste en claveciniste, in de voetsporen van haar tante, Marie Evrardine Landré⁴, medeoprichter van de Nederlandse Bachvereniging, pianiste en clavecimbelbespeler bij de Koninklijke Oratorium Vereniging, onder meer bij de Mattheuspassion. Ze maakt daarnaast deel uit van het amateurtrio Landré, Loeber en Mossel (dat kan zowel de aan de Veldhuisenlaan in Laren wonende violist Isaäc Mossel zijn geweest als diens dochter, de pianiste Jetty Mossel) dat zo rond 1925 de Blaricumse concertzangeres Anne Schlüter (eenmalig) bij een radioconcert voor de Hilversumse Draadomroep begeleidt. Van meer optredens van dit trio of van tante en nicht samen heb ik geen verslagen gevonden, zelfs niet als het gaat om muziekavondjes op Zonnenhoef,

4 ‘In de voetsporen van’ want dat Tante Marie haar nichtje op een of andere manier heeft gecoacht of les heeft gegeven, daarover heb ik nergens iets gelezen. Op de muziekuivoeringen die haar zwager en haar zus op Zonnenhoef organiseerden lijkt ze nooit te hebben opgetreden.

zodat ik aanneem dat zulke optredens tot kleine kring beperkt zijn gebleven. In 1926 behaalt Charlotte in Utrecht het ‘Diploma van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst’ waarmee ze trots adverteert voor de pianolessen die ze op Zonnenhoef, ‘Tollaan 36 Laren’ geeft⁵.

In 1929 neemt ‘meijuffrouw Lotte Loeber de klavierpartij’ voor haar rekening bij een concert dat de Gooische Orkestvereniging geeft in Concordia in Bussum. Het is het eerste openbare optreden van haar waarvan ik een aankondiging/verslag vond. Bij een volgende gelegenheid, een paar maanden later, staat haar naam prominent op het affiche. Entrée f 1,50.

Twee keer Charlotte Loeber: in 1923 en, met eigentijds kapsel (boblijn), in 1927.

Waar zus Lou op haar terrein voor ‘modern’ kiest, is het repertoire van Charlotte overwegend klassiek. Ze heeft er veel succes mee en haar optreden in Bussum is het begin van een lange reeks optredens. In 1939 richt ze met o.a. de fluitist, gitarist en componist Jan Maarten Komter met wie ze veel samenspeelt, het Gooisch Kamermuziekgezelschap op dat zich specialiseert in 17e- en 18e-eeuwse en moderne muziek⁶. Van het een komt het ander en in maart 1940 wordt Charlotte mevrouw C. Komter-Loeber. Zeker weten doe ik het niet maar ik vermoed dat ze al eens eerder, al dan niet officieel, verloofd was geweest. Bij het bekijken van de overlijdensadvertentie -een dikwijls zeer bruikbare bron om familieverhoudingen te ontwarren- van haar moeder uit 1935 staan alle kinderen keurig vermeld met onder hun naam die van hun man of vrouw. Mijn oog valt op de naam onder die van Charlotte: A. Antonietti. Het kan haast niet missen: dat moet de destijds echt wereldberoemde Italiaanse violist Aldo Antonietti (Mantua 1881-1961) zijn, die na zijn scheiding van de Larense pianiste Jetty Mossel in 1928 op Smoorsteeg 29 (de tegenwoordige Capittenweg) hier in Blaricum ging wonen waar hij, niet

5 Zonnenhoef stond en staat in Blaricum, op de grens met Laren. Hetzelfde geldt voor het naastgelegen Jagtlust. Dat met grote regelmaat van Laren als woonplaats gesproken werd en wordt, heeft mogelijk te maken met de adressering voor de post: ‘Blaricum, post Laren’.

6 In de Gooi- en Eemlander van 23-12-1939 staat een foto van het Gooisch Kamer Muziekgezelschap dat, behalve uit Loeber en Komter bestond uit Bert Hoog, cello en Dick Vos, viool. Vanwege de slechte kwaliteit hier niet afdrukbaar.

ver van de Eemnesserweg waar Charlotte Loeber woonde, vioollessen gaf tot hij in 1936 benoemd werd tot leraar aan de Royal Academy of Music in Londen en met een Engelse trouwde. Maar goed, Charlotte trouwt met Jan Maarten, zoon van de kunsthandelaar/kunstschilder Douwe Komter en de pianiste Aafke Komter-Kuipers. Net als de Loebers een artistiek gezin dus, dat na de Eerste Wereldoorlog in Huize ‘De Snoeck’ was gaan wonen⁷, op Eemnesserweg 25 in Laren, vlak bij de Zonnenhoef. Met Jan Maarten Komter krijgt Charlotte twee kinderen: Maria Charlotte (Marieke) en Wouter.

Tijdens de oorlogsdagen waren de optredens van het Gooisch Kamermuziekgezelschap op de vingers van een hand te tellen en wijdde Komter zich aan het componeren van een aantal Suites en Duetten voor gitaar. Op YouTube is wel een enkele compositie van hem te horen. Charlotte intussen, zal zich aan de studie hebben gewijd en wellicht pianolessen hebben gegeven terwijl ook haar kinderen de nodige aandacht zullen hebben opgeëist.

In 1945 pakken ze de draad weer enigszins op maar na 1948 lijkt het met optreden van Charlotte wel zo ongeveer gedaan. In 1979 overlijdt ze in Blaricum; ze wordt in stilte begraven.

Jan Maarten gaat na 1948 nog door, begeleidt een cabaretier, zit in het Sweelinck Kwartet, schrijft een boekje⁸ en is daarnaast ook nog ‘directeur van een kleine chemische fabriek in het zuiden des lands’. In 1981 komt ook aan zijn leven een eind.

Ik ben dit verhaal begonnen met de komst van Carl Gerhard Loeber (overleden in 1950) en Charlotte Loeber-Landré (overleden in 1936) naar Blaricum, waar hun ‘Zonnenhoef’ op het moment dat ik dit schrijf voor een kleine € 5.000.000, - te koop staat. Dat het verhaal allesbehalve volledig is moge duidelijk zijn: er zou over ‘Zonnenhoef’, de Loebers en hun zeer uitgebreide artistieke netwerk, die leefden in de bloeitijd van het Gooise kunstleven, een interessant, vuistdik boek geschreven kunnen (en eigenlijk moeten) worden. Maar ik laat het hierbij.

Ron van den Berg, zomer 2020.

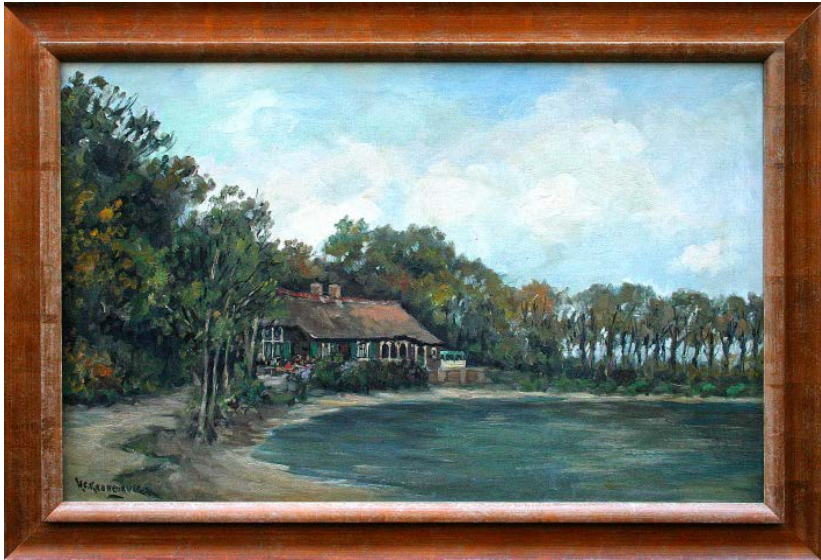
Foto's: Streekarchief Gooi en Vechtstreek in Hilversum (SAGV), tenzij anders vermeld.

⁷ Douwe Komter woonde eerder, samen met o.a. Co Breman, in ‘De Brouwerij’ aan de Torenlaan hier.

⁸ J.M. Komter Kroniek van Sint-Jansoog. Verslag van Zottenjan. Moussault 1964.

Nieuwe aanwinsten

Enige tijd geleden kregen we van dhr. Hofstee een mailtje waarin hij vroeg of we geïnteresseerd waren in een schilderij van 'Rust Wat'. Het is een ingelijst doek van 65 x 90 cm geschilderd door H.C. Kranenburg. Het is een mooie aanvulling op onze collectie.

657

Schilderij 'Rust Wat' door H.C. Kranenburg.

H.C. Kranenburg (1917-1997)

Hendrik Cornelis Kranenburg werd geboren in Amsterdam op 5 december 1917. Hij woonde en werkte in Amsterdam en ging in 1943 in Laren wonen. Tussen 1938 en 1942 studeerde hij aan de Rijksacademie te Amsterdam bij J.H. Jurres en W.H. van de Berg. Kranenburg verwierf een prijs voor portretschilderen en een toelage uit het Davidsfonds (Arti et Amicitiae te Amsterdam). Hij tekende met pen en pastel, etste en lithografeerde. Het meest is hij bekend geworden om zijn olieverfschilderijen. Dat waren meestal weidse landschappen, monumentaal met een zeer rijk kleurenpalet. De verf werd dik op het doek gezet met grove penseelstreken, hetgeen vaak een meer dan ééndimensionale indruk maakte. Zijn stijl had veel weg van de door hem bewonderde W.G.F. Jansen. De grootse wolkenpartijen boven het landschap of stadsgezicht waren een lust voor het oog en het verradt ook de invloed van de Haagse School. Kranenburg was een bevoegen schilder en had een grote productie. De schilder vereenzelvigde zich met het object waar hij mee bezig was. Daarnaast bezat hij ook grote kwaliteiten als pianist. Muziek inspireerde hem bij zijn schilderkunst. In 1964 vertrok hij naar Bergen op Zoom en overleed op 31 januari 1997 op 80-jarige leeftijd.

Bron: Kranenburg.biedmeer.nl

655 – Mevr. A. Siegers-Ploeger
Houtsnede Jac. Koeman.

655

656 – Fam. Janmaat
Koperen bloembak, wandtelefoon,
8 gewichten, 2 fototoestellen,
koetslamp, kruik, koetslantaren,
keukenstel, spinnewiel en asbak
(verzilverd).

657 – Dhr. J. Paymans
Schilderij van G.A. Mangold.

658 – Dhr. A. Elbers
loodklopper.

659 – Dhr. C. Lavalije
Diverse documenten.

656

660 – N.N.
Advertentie slijterij
'Ruimzicht'.

661 – Dhr. Hofstee
(erve mevr. Witteveen)
Schilderij 'Rust Wat'.

656

656

656

662 – Mevr. C. Bölger
Boek galerie 'De Vlierhove'.

656

656

Astoria Chalet Blaricum

Op Vijzelstraat 22-26, pal bij de Amsterdamse Herengracht en naast het Carlton, opent eind 1928 een nieuw restaurant haar deuren: restaurant Weilers. Een lang leven heeft het niet: binnen een jaar al is het 'voorheen Weilers' en heet het 'Restaurant Astoria'. En het moet, zo wordt in een advertentie in het Algemeen Handelsblad van zondag 22 november 1931 aangekondigd, 'de sensatie van 1932' worden.

En zo wordt het ook gebracht als Astoria twee weken later wordt heropend. De leiding berust bij oud Carlton Restaurant-directeur Gérard van der Meer, een ambitieus man die al direct weer uitbreidingsplannen heeft: er moet een tearoom bijkomen en hij wil een 'inloop-bioscoop' gaan exploiteren¹. Wat moeten we daar in Blaricum mee? vraagt u zich misschien af. Welnu, de uitbreidingsplannen van Astoria Chalet N.V., een investeringsmaatschappij gevestigd aan de Oranje Nassaulaan 1 op Crailo met als eigenaar eerdergenoemde Gérard van der Meer blijven niet tot Amsterdam beperkt. In Het Vaderland van 6 mei 1936 waren al wat -verontrustende- plannen aangekondigd. Van die voor een familiehôtel op 't Witzand werd niets meer vernomen; met die voor een restaurant op Crailo was dat anders. Dit komt aan de orde in een artikel over Gérard van der Meer en de geschiedenis van het Grand-Hôtel Astoria Chalet in Baarn van de hand van Eric van der Ent. Met zijn toestemming nemen wij zijn eerste opzet van het gedeelte over Blaricum hier over. Zijn uitgebreide, definitieve artikel met onder meer het uitvoerige krantenverslag van de opening van Astoria Blaricum, is te vinden op de mooie en informatieve site <https://groenegrav.nl/vandermeer>

Gérard van der Meer.

Dit is de sensatie 1932

Zaterdag 5 December
Feestelijke heropening
ASTORIA
Vijzelstraat naast Carlton
een Fransche Taverne
Normandisch Restaurant
Prijzen naar de tijden
optreden van
FRED ROSBACH
en zijn ensemble, het succes
van Keulen der laatste jaren.
Gérard v. d. Meer Jr.
oud Restaurant-Directeur van het
Carlton Hotel, zal het als een eer
beschouwen de meest verwenste fijn-
proevers in deze allernieuwste creatie
als zijn gasten te mogen begroeten.

ASTORIA

Telegraaf 4-12-1931.

¹ Bericht in De Telegraaf van 1-2-1933.

'Astoria Chalet in Blaricum'

In mei 1936 verschijnt in de kranten het nieuwsbericht dat op de buitenplaats Crailoo in het Gooi, het chalet van de familie Out wordt omgebouwd tot restaurant. Een groep investeerders uit Maarssen, Baarn en Blaricum richt de N.V. Astoria-Chalet op en koopt het chalet voor 50.000 gulden van dhr. Out Sr.

Ze nemen architect A.J. Kleykamp in de arm om het tot restaurant te verbouwen. Gérard van der Meer krijgt het beheer over het geheel. Het restaurant wordt daadwerkelijk feestelijk geopend. Kosten noch moeite worden gespaard om deze opening tot een succes te maken, maar het restaurant is geen lang leven beschoren.

Bouwmaatschappij "Oud-Crailoo" start een civiele procedure om sluiting van café-restaurant-dancing Astoria te bewerkstelligen op grond van een erfdiensbaarheid, die verbod in het betreffen-

de perceel een café, restaurant, tapperij, dancing, etc. uit te oefenen. Op 22 september 1936 geeft de rechtbank de eiser gelijk. Het restaurant moet binnen acht dagen gesloten en geruimd worden. De directie besluit onmiddellijk om van Astoria Chalet een besloten club te maken, maar op dat besluit komen ze snel terug als Bouwmaatschappij "Oud-Crailoo" opnieuw dreigt met een rechtszaak. Het feestje gaat dus niet door, maar er wordt niet opgegeven. De investeerders proberen het 'Theehuis Crailoo' aan te kopen en daar alsnog Astoria Chalet van de grond te krijgen. Ook dat gaat uiteindelijk niet door. Zonder de mogelijkheid om het chalet als restaurant te exploiteren heeft het voor de NV Astoria Chalet geen waarde. Het chalet wordt omgebouwd tot particulier verblijf van één van de commissarissen van de NV Astoria Chalet, dhr. Th. S. van Linge, directeur der kininefabriek te Maarssen. In 1940 vertrekt hij naar New York.'

Crailoo wordt restaurant.

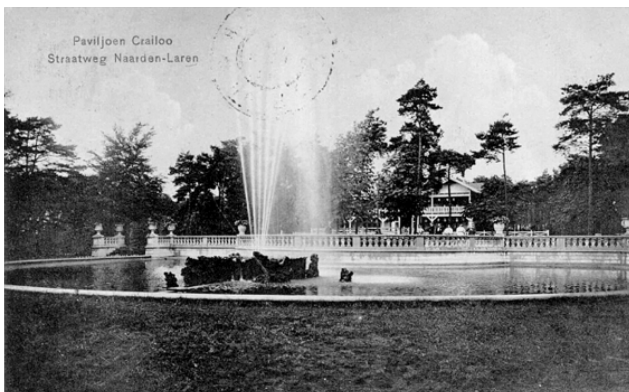
En 't Witzand een hotel.

De buitenplaats Crailoo op het kruispunt aan den rijksweg Amsterdam—het Gooi, waar de gemeenten Bussum, Hilversum, Blaricum, Laren en Hulzen samenkomen, is verkocht aan eenige particulieren, die de N.V. Astoria-Chalet hebben opgericht. De binnenhuis-architect A. J. Kleykamp te Naarden zal het huis tot restaurant verbouwen. De schaduwrijke tuinen, waar veel naaldhout staat, zullen van „floodlight" en van een veelkleurige fontein worden voorzien. Als exploitant zal optreden de heer H. v. d. Meer, directeur van Astoria-restaurant te Amsterdam. De openstelling zal voor Pinksteren geschieden.

Omtrent 't Witzand, de buitenplaats van de familie Ch. Boissevain op het Tafelbergplateau boven Blaricum, bekend door zijn bijzondere tuinaanleg, worden onderhandelingen gevoerd met een combinatie, die hier een familiehotel wil vestigen.

Het Vaderland 6 mei 1936.

Tot zover de Blaricum-passage uit het artikel van Eric van der Ent². Een enkele aanvulling nog. In 1902 werd de ‘Maatschappij tot exploitatie van Bouwterreinen’ opgericht met het doel op Crailo een villapark te stichten. Ondanks kunstmatig aangelegde

Paviljoen Crailo met de 'Fontaine Lumineuse'. BeeldBank Blaricum

rotsen en het ‘fraaie paviljoen met een fontein die ’s avonds feeëriek was verlicht’ wilde vrijwel niemand daar gaan wonen (De BEL 13-8-1965).

Ruim dertig jaar later kwam, vrijwel zeker op de plek van het vroegere paviljoen, Chalet Astoria. ‘De Locomotief’³ schrijft over de oprichting daarvan het volgende: in Hamdorff ‘plachten als stamgasten eenige zwaar gefortuneerde jongelui te komen’ die na een hoogoplopende ruzie met de eigenaar ‘verbolgen heenwandelden’ en aankondigden een nieuwe gelegenheid te zullen oprichten ‘die

BeeldBank Blaricum

² Betreft de eerste versie van zijn artikel. Op basis van door hem en door mij gevonden nieuwe informatie is dat artikel later gewijzigd.

³ 25-7-1936 De Locomotief was lange tijd de grootste krant van Midden-Java.

Hamdorff het leven zou kosten'. Voor veel te veel geld kochten ze de volgende dag het verwaarloosde houten huis aan de Oranje Nassaulaan dat binnen een maand was 'omgetooverd in een mondaine gelegenheid'. Een paar weken later kwamen 'de Amsterdammers er bij honderden dineeren of soupeeren'. Wat hiervan klopt -waarschijnlijk niets- is niet meer na te gaan maar een mooi verhaal is het wél.

Toen het er eenmaal stond was het niet alleen Bouwmaatschappij 'Oud Crailoo' die zich verzette tegen het in aanwezigheid van vele notabelen met een galadiner (waaraan ongeveer tweehonderd personen aanzaten, onder wie burgemeesters van Gooische gemeenten) feestelijk geopende chalet. Ook omwonenden probeerden 'wegens hinder' het Astoria verplaatst te krijgen. Die hinder, dat was ongetwijfeld het lawaai en het vele verkeer dat Astoria met zich bracht. De talrijke aan de Boissevainweg geparkeerde auto's (best een eindje weg trouwens) vormden een probleem dat zelfs in de gemeenteraad besproken werd. Enfin, het was allemaal van korte duur en Astoria Chalet Blaricum verdween naar Den Haag. Waarmee 'de gemeente Blaricum en gasfabriek te Huizen de bron van inkomsten die sedert eenige maanden rijkelijk gevloeid heeft' zagen verdwijnen⁴.

Voor de omwonenden keerde de rust op Crailo terug maar er kwam

Haagsche courant 19-12-1936.

iets anders voor in de plaats: Th. S. van Linge die (zie boven) zelf op Oranje Nassaulaan 1 was gaan wonen, hield daar een kennelijk valse, grote Duitse herder die hij, ondanks aanschrijvingen van de gemeente en ondanks vele geldboetes, niet wenste te muilkorven. Zodat er niet langer sprake was van hinder maar van TERREUR OP CRAILLOO, zoals een krantenkop luidde.⁵

Ron van den Berg, augustus 2020

De foto van Gérard van der Meer is afkomstig van zijn in Amerika wonende kleindochter Audrey de Rooze. Met dank aan Eric van der Ent uit Baarn.

Over de ontwikkeling van de bouwterreinen op Crailo is een uitgebreid artikel te vinden in DEELge-noot 69 (zomer 2012).

⁴ Telegraaf 10-12-1936.

⁵ Nieuwe Bussumsche Courant 31-12-1938.

Struikelstenen voor Mozes en Roosje

door drs. R.N. Ferro

Op 5 september 2020 zijn op de Huizerweg 20 te Blaricum struikelstenen gelegd ter nagedachtenis van Mozes Ferro en Roosje de Groot.

Mozes en Roosje kwamen vanuit Amsterdam naar Blaricum. De belangrijkste reden was een doktersadvies. Mozes leed aan astma, en frisse lucht was goed voor zijn gezondheid. Ze namen hun twee kinderen Harrold (Harold) geboren 12 maart 1912 en Freddy (Fred) geboren 9 oktober 1918 natuurlijk mee.

Het gezin Ferro-de Groot; een fietstochtje over de hei, zomer 1923.

(familiearchief Ferro)

Mozes Ferro werd geboren op 24 mei 1879 op de Nieuwe Achtergracht 2, vlak bij Carré en de Amstel. In zijn latere leven zou hij Maurits genoemd worden. Hij was de zoon van Abraham Ferro (1853, Amsterdam) en Klara Naar (1848, Haarlem). Zijn vader stierf toen hij 2 jaar oud was. Hij kreeg zijn opvoeding in een joods-orthodox kindertehuis.

Hij trouwt op 26 oktober 1902 met Carolina Cohen. Ze werd geboren op 24 april 1884 te Antwerpen als dochter van de diamantslijper Abraham Cohen.

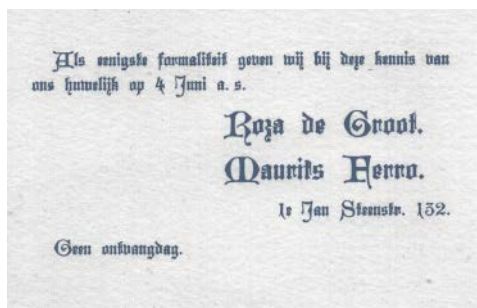
Op 19 december 1908 staan er advertenties in diverse dagbladen met het faillissement van M. Ferro, kleermaker, 1^e Jan Steenstraat 132 te Amsterdam.

Het huwelijk met Carolina liep uit op een debacle, en op 28 juli 1910 wordt voor de rechtbank in Amsterdam de scheiding uitgesproken. Zij woon-

den toen beiden in de 1e Jan Steenstraat 132 te Amsterdam. Dan verschijnt Roosje de Groot in zijn leven. Zij liet zich Roza noemen. Ze was geboren op 17 februari 1885 in Steenwijk. In 1888 vertrok het hele gezin naar Amsterdam.

Het romantische begin. Opvallend is de sigaret van Mozes, hij was astmalijder.
(familiearchief Ferro)

Trouwkaartje Rosa de Groot en Maurits Ferro.
(familiearchief Ferro)

behulp van veel advertenties bouwt Mozes zijn kleermakersbedrijf op. Hij gaat echter in 1922 voor de tweede keer failliet.

In Het Volk van 24 mei 1911 vinden we een advertentie waaruit blijkt dat Mozes en Roosje trouwplannen hadden voor 4 juni 1911. Navraag bij het Stadsarchief van Amsterdam leert echter dat deze plannen geen doorgang hebben gevonden. Op de persoonskaart van Roosje de Groot is te vinden dat Mozes de kinderen geëcht heeft, wat erop wijst dat ze geen wettig huwelijk hadden. Met

Naar Blaricum

Waarschijnlijk kwamen ze niet tegelijk naar Blaricum. Of beter gezegd, ze hebben zich niet tegelijk laten inschrijven in de gemeente Blaricum. Roosje liet zich op 1 december 1921 inschrijven in Blaricum, Mozes pas op 4 augustus 1924. Het lijkt erop dat Roosje met de kinderen al in de zomer van 1921 in Blaricum

Familie-Pension „OPWAARTSCHE WEGEN”

HUIZERWEG 213^B - BLARICUM

Het Gooi is een der schitterendste streken van ons land. Echter denkt men steeds aan Baarn, Hilversum, Bussum enz. Deze streken hoewel niet ontbloot van natuurschoon, hebben het groote bezwaar; in de laatste jaren meer forensenplaatsen te zijn geworden en door de ontstane behoefte aan bouwterrein, veel, zeer veel natuurschoon verloren is gegaan. Een zeer gunstige uitzondering hierop maakt het minder bekende, maar zeer schilderachtige „Blaricum” door ingewijden met recht de „Parel van het Gooi” genoemd. Hier vindt men werkelijk een ideaal Rust- en Vacantieoord, daar het, een dorpje van nog geen 1000 zielen volkomen landelijk is gelegen en het ongerepte natuurschoon de gasten, die absolute rust en kalmte biedt, welke noodig zijn om krachten voor nieuwe en ingespannen arbeid te vergaren.

Vanaf „Pension Opwaartsche Wegen” bereikt u in 5 minuten Bosch en Heide, waar een net van prachtig aangelegde fiets- en wandelpaden (voor motorverkeer gesloten) zich door het geheele Gooi slingert.

Als een van de schitterendste tochten wil ik alleen noemen Blaricum—Lage Vuursche. Dit is een tocht zoo mooi dat u er nog jaren daarna met intens genot aan zal terugdenken.

Een zeer groote afwisseling biedt Blaricum, behalve uitgestrekte heide en bosch, schitterende akkers met golvend graan, op slechts 10 minuten afstands fietsen van uit Pension Opwaartsche Wegen vindt men „de Zee”.

De natuurliefhebbers zowel als de rustzoekenden zullen te Blaricum dus een ideaal oord vinden. Zich geheel aanpassend aan deze kalme, landelijke omgeving bedoelt „Opwaartsche Wegen” een intiem, gezellig familiepension te zijn, aan hoogstens 10 à 12 personen plaats biedend en tegen zeer billijken prijs (het geheele jaar f 3.50, alleen Juli en Augustus f 4.— p. p. en p. d.) de gasten uitstekend pension te verschaffen.

De maaltijden welke resp. 9, 12.30 en 6 uur worden gehouden bestaan uit:

Ontbijt: Thee, brood, ei, kaas, koek.

Lunch: Koffie, warme schotel, brood, jam, vleesch of worst.

Diner: Soep, groenten, aardappelen, vleesch, toepsijs of vruchten, thee.

Het huis, met vóóruitzicht op bosch, achter op zee, is gelegen aan Rijkstraatweg vlak bij de haltes der Gooische Stoomtram.

Komende van Bussum halte paviljoen en over Hilversum reizende, halte Blaricum dorp uitstappen, bereikt u in 3 minuten het pension.

Gaarne uw geëerde toezegging spoedig tegemoet ziende,

Hoogachtend,
R. FERRO DE GROOT

Zoo noodig staan de meest gunstige referenties van oud-gasten ter uwer beschikking.

Prospectus van het familiepension „Opwaartsche Wegen”.

(familiearchief Ferro)

is komen wonen. Van Harold bestaat een rapport van de Gooische School van december 1921. Opvallend is de 5 die de toekomstige wiskundige heeft voor rekenen. Ook vlijt en gedrag laten zeer te wensen over! Er bestaat ook een rapport van de Van der Heijdenschool in Amsterdam van het schooljaar 1920/1921. Dat rapport beschrijft een prima leerling. Dan moeten ze wel in de zomer van 1921 naar Blaricum verhuisd zijn. Overigens verwisselt Harold in de winter van datzelfde jaar de Gooische school voor de Humanitaire School in Laren.

Pension

Waarschijnlijk omdat Mozes, zoals we zagen, twee keer failliet was gegaan wilde de Roosje niet langer financieel afhankelijk zijn van het kleermakersbedrijf.

Hoe het ook zij, in 1923 begint Roosje een pension op de Huizerweg met de naam “Opwaartsche Wegen”, waar uiteraard reclame voor werd gemaakt.

Blaricum. Familie Pension „Opwaartsche Wegen” Huizerweg 213B, Bosch - Heide - Zee. - Uitgestr. fiets- en wand.pad. Pr. pens. f3.50, Juli-Aug. f4.- p.d. Vr. prosp. Postz. v. antw. svp 4108B 6

De Maasbode 4/7/1925 - Eerste keer 13/6/1923 advertentie (prospectus: zie vorige pagina).

Ze adverteert met “Bosch, Heide en Zee”. De Zuiderzee, bij Huizen, is een uur wandelen, of met de Gooische stoomtram circa een kwartier. De stoomtram reed doorgaans elk halfuur. De stoomtram was lawaaiig en niet zonder gevaar maar leverde ook klanten op voor pension en kleermakerij.

Op een dag werd Roosje opgeschrikt doordat Fred door een boze bestuurder van de stoomtram naar binnen werd gedragen. Meneer Ferro jr. was op de rails aan het spelen!

De jongens (Harold en Fred) gingen doorgaans op de fiets naar school, ook als die school (de H.B.S.) in Hilversum lag. Ze haalden beiden hun H.B.S.-B eind-examen, Harold in 1931 en Fred in 1939. Harold is later wiskunde gaan studeren

aan de Universiteit van Amsterdam. In het kader van de “anti-Joodse maatregelen” werd hij in 1941 uitgesloten van onderwijs.

Familie Ferro-de Groot in de tuin, ca. 1928. Mozes toont het atheïstisch-humanistisch tijdschrift 'De Vrijdenker'. (familiearchief Ferro)

Mozes was een ‘linkse jongen’ en zeker niet gelovig. Hij had het joodse geloof eraan gegeven in de tijd dat hij in een joods-orthodox kindertehuis in Amsterdam zat.

Bij de Ferro's thuis, Huizerweg 20, ca. 1928.

(familiearchief Ferro)

Omdat hij daar geslagen werd als deel van de opvoeding, zei hijzelf: "Ze hebben het geloof eruit geslagen!"

Later, in zijn Amsterdamse tijd, was hij secretaris bij de vrijdenkersvereniging "De Dageraad", nu "De Vrije Gedachte" (De Arbeid, 10/4/1915). Dat hij in zijn Blaricumse tijd dat nog steeds was, blijkt uit de familiefoto op de vorige pagina (2594), waarop hij "De Vrijdenker" uitdagend laat zien. Mozes was dus net zo gelovig en net zo links als Karl Marx.

RECLAME-COSTUUM NAAR MAAT f 50
Eerste Gooische Kleedermakerij
 Huizerweg 213b t/o De Smedenw., Blaricum

*Advertentie in Gooi- en Eemlander geplaatst op
 5-4-1922, 8-4-1922 en 19-4-1922.*

**Voor direct gevr.
 Jongmaatje of aank. Knecht.
 Dames- en Heerenkleedermakerij,
 Huizerweg 20, Blaricum.**

Advertentie in Gooi- en Eemlander 6-3-1929.

Mozes start zijn kleermakerij, aan huis, weer op na het faillissement van 1922. Dit doet hij op de Huizerweg 213B (dat is nu nr. 20). Hij noemt zijn bedrijf "Eerste Gooische Kleedermakerij". In zijn Amsterdamse tijd was de naam nog "Kleedermakerij Moderne".

In 1924 is hij gevestigd aan de Meentweg 192 in Blaricum. Maar in 1926 is de kleermakerij weer terug aan de Huizerweg 213b.

Dit is de laatste advertentie voor het faillissement van 1927. Het is een van de weinige advertenties waarin zijn naam “M. Ferro” voorkomt. Er zijn twee faillissementsadvertenties geplaatst: een advertentie met de aankondiging van het faillissement, in de Gooische

Post van 22 januari 1927 en een waarin het faillissement wordt opgeheven, in de Gooische Post van 9 november 1927. Na het faillissement start hij in 1929 de kleermakerij weer op, dit keer onder eigen naam en waarschijnlijk op bescheiden schaal, want we vinden veel minder advertenties na 1929 dan voor 1927.

Als in mei 1940 de oorlog uitbreekt, probeert ieder zijn lijf te redden. In 1941 stopt Harold gedwongen met zijn studie. In datzelfde jaar trouwt hij met Fokje, een mede-wiskundestudente. Ze krijgen een zoon, Robert. Op de laatste foto die ik van Mozes en Roosje heb gevonden, staan ze afgebeeld met hun kleinkind Robert, in het huis van Harold en Fokje in de Geulstraat in Amsterdam.

UW COSTUUM f 1.25
prima ontvlekt, model geperst.
Dames- en heeren kleedma-
kerij Ferro, Huizerweg 20, te
Blaricum.

Laarder Courant 18-12-1936.

Mozes en Roosje met hun kleinkind Robert, 7 juni 1942 in Amsterdam.

Fred duikt vrij snel na het uitbreken van de oorlog onder. Hij woont onder meer bij Henri Methorst in ‘s Graveland. Henri zal later de Yad Vashem-onderscheiding ontvangen voor zijn hulp aan de Joodse onderduikers.

Mozes en Roosje werden door de bezetter gedwongen in januari 1943 zich in het “Juden-Viertel” van

Amsterdam te vestigen. Ze verhuizen eerst naar de Helmerstraat. Daarna verhuizen ze naar de Lepelstraat. Dit was pesterij van de Duitse bezetter. Ze plegen zelfmoord op 2 april 1943 onder de druk van een gedwongen vertrek naar Polen (Auschwitz). Harold gaat in onderduik in de zomer van 1943. Hij verblijft met Ans en Herman van der Klei in de Berenstraat in Den Haag.

Beide zoons hebben de oorlog overleefd!

De toespraak van 5 september 2020 in Blaricum bij de legging van de struikelstenen

Welkom allemaal!!

Wij waarderen de moeite die je genomen hebt om hier te komen.

We zijn hier om stil te staan bij het leven en de dood van Mozes Ferro en Roosje de Groot. Het waren in leven mijn grootouders. Zij zijn in de tweede wereldoorlog omgekomen door toedoen van de onmenselijke handelswijze van de bezetters. Wij willen hierbij benadrukken hoe onmenselijk dictaturen zijn. En hoe onmenselijk racisme is.

De legging van de struikelstenen vandaag, voor hen, hebben wij georganiseerd om ze te eren en te gedenken. Mozes en Roosje waren onze grootouders. In mijn ouderlijk gezin werden ze meestal aangeduid als de oude Ferro's. Daar ik ze zelf niet gekend heb, zijn ze nooit in het opa-en-oma-stadium gekomen. Hoe ze geweest zijn weet ik niet echt.

Wel zijn er fragmentarische dingen naar me toe gekomen. Mijn vader wist ooit te melden dat Roosje de gewoonte had om thee uit de tuit van de theepot te drinken. Ja, daar zat ooit een wesp in die tuit, waardoor ze een tijd lang met een dikke lip heeft rondgelopen. Voor mijn oom Fred had ik ooit gemberbolussen meegenomen. Waarop Fred zei: Ja, vader was naar Amsterdam geweest en had sinaasappels en gemberbolussen meegebracht. Er werd niet over de oorlog en het oorlogsleed gesproken, maar soms borrelde het ongemerkt of onbedoeld toch op.

Ik meende vroeger dat het zwijgen over de oorlog diende om de kinderen te sparen. Maar nu ik me hier en nu verdiep in de dood van mijn grootouders merk ik een soort blokkade, die er eerder mee te maken heeft dat ik de pijn en verdriet niet wil toelaten. Zo denk ik dat het ook bij mijn ouders ging. Het zwijgen over het oorlogsverdriet had tot gevolg dat ik veel losse flarden van gebeurtenissen hoorde, maar geen onderlinge samenhang zag. Over Henri Methorst, die onderduik verschaftte aan oom Fred, werd op gedempte toon gesproken bij ons thuis. Iets wat bij mij het gevoel gaf dat Henri overleden was. Toen oom Fred 75 jaar werd, kwam er op zijn verjaardag een oudere heer naast mij zitten die zich voorstelde als Henri Methorst. Ik heb toen nog een tweede keer naar zijn naam gevraagd.

Toen ik 25 jaar was ben ik ooit met mijn broer Wouter om de tafel gaan

zitten en hebben we geprobeerd om alle losse eindjes aan elkaar te knopen. Dat is maar gedeeltelijk gelukt.

Mozes is in Amsterdam geboren op 24 mei 1879. Zijn vader Abraham is jong overleden, waardoor Mozes in een joods-orthodox kindertehuis is opgenomen. De overlevering wil dat dat was om de oudste zoon voor Rabbijn te laten studeren. Ik heb in het archief geen bevestiging van dit gerucht gevonden.¹ Wel werd Mozes in dat kindertehuis geslagen, dit als onderdeel van de opvoeding. Hij zou zelf gezegd hebben dat het Joodse geloof eruit geslagen is. Het heeft zijn geest gekwetst.

Van Mozes was bekend dat hij eerder gehuwd is geweest met Carolien Cohen, in 1902. Dit huwelijk is in 1910 in een dramatische scheiding geëindigd. Mozes liet zich uitschrijven uit de Joodse gemeente.

Hij kreeg socialistische dan wel communistische ideeën. Bij rellen in Blaricum in de dertiger jaren is een vriend van hem omgekomen bij een conflict met de politie.

Het is circa 1911 als hij met Roosje gaat samenwonen. Let wel: ze waren niet gehuwd en ze zijn ook nooit getrouwd. Ze gingen in Blaricum wonen. Dit op medisch advies, omdat hij astmatisch was. Het was een zonderling stel daar in Blaricum, twee niet gelovige en niet gehuwde joden, de ene Portugees en de andere Hoogduitse en ze woonden daar in een huisje op de rand van de hei.

Want dit huis hier, nummer 20, lag toen aan de rand van de hei.

Mozes en Roosje kregen twee kinderen te weten Harold en Fred.

Het was een arm gezin. Mozes' commerciële kant was beslist niet de sterkste kant van zijn persoonlijkheid. Mozes verdiende de kost als klerenmaker.

Zijn naaimachine heeft nog bij ons in huis gestaan tot ik circa 10 jaar was. Om eventuele financiële problemen voor te zijn, werd bij de notaris een acte opgemaakt dat in geval van faillissement de boedel van Roosje was. Dat faillissement kwam onvermijdelijk. Dit had tot gevolg dat Roosje de kost ging verdienen en het huis – dit huis waar je nu voor staat – werd omgebouwd tot pension.

In 1940 brak de oorlog uit. Eerst Fred en later Harold doken onder. Roosje en Mozes deden dat niet. Roosje was een gezellige, maar wijze, kletstante

¹ Uit later archief onderzoek is gebleken dat in De Amsterdammer van 8/11/1896 stond te lezen dat Jacob Ferro werd toegelaten tot de school van Portugees Israëlitisch godsdienstonderwijs. Hij is op 19 oktober 1900 overleden.

die lekker kon koken. Haar kookboek is overigens in de oorlog verloren gegaan. Ze was sociaal vaardig. Mozes had een lastiger karakter en kon niet onderduiken. Daarvoor miste hij de sociale vaardigheden. In januari 1943 werden ze gedwongen naar Amsterdam te verhuizen. Ze dienden zich te vestigen in een wijk die door de Duitsers was aangewezen als “Juden Viertel”. Ze gingen wonen in de Lepelstraat², vlak bij de Roeterstraat. Mozes plaatst een advertentie in de lokale krant “de Bel” in januari ’43, waarin hun vertrek naar Amsterdam wordt aangekondigd. Ze lopen op dat moment reeds met zelfmoordideeën rond. Ook hun zoon Harold was daarvan op de hoogte. Ook de portier van het mathematisch instituut was daarvan op de hoogte. ’s Ochtends als hij naar zijn werk wandelde, klopte deze portier af en toe aan om een praatje te maken met de oudjes.

Op een ochtend rapporteerde deze portier aan Harold dat de gordijnen niet opengegaan waren. Nadat Harold de deur had geopend, trof hij zijn ouders dood aan, zittend bij het gasstel, met doorgesneden polsen.

Dit was op 2 april 1943. Ze hadden besloten niet naar Polen te gaan! Er is een politierapport opgemaakt. Dat constateert zelfmoord. En ze zouden het een en ander door rapporteren naar “Bureau Joodse Zaken”. Wat er met de ontzielde lichamen gebeurd is, is niet duidelijk...³

Zeker is dat ze op 5 september 1943, nu precies 77 jaar geleden, hier in Blaricum op de begraafplaats Woensberg begraven zijn.⁴

Toen ik als kind van 8 jaar in badkamer stond me aan te kleden, terwijl mijn vader zich stond te scheren, lekker ouderwets met kwast en scheermes, vroeg ik aan mijn vader: Waar zijn je ouders gebleven? Hij zei gewoon: begraven in Blaricum. Later ben ik met mijn broer Wouter op zoek gegaan en heb het graf niet kunnen vinden.

Nog later ben ik door D66-raadslid Joke Lanphen op het goede spoor gezet. Bedankt Joke! Ze zond me de titel van een boekje op.

Via, via ontving ik toen kopieën uit het grafregister van de begraafplaats Woensberg waar de namen van onze grootouders in vermeld stonden.

Het begrip vrijheid is een richtbegrip dat betekent dat een situatie niet vrij of onvrij is, maar dat je wel kan zeggen dat de ene situatie vrijer is dan de

2 Aanvankelijk in de Helmerstraat.

3 Ze zijn op kosten van Harold's schoonouders naar Blaricum getransporteerd.

4 De datum in het begrafenisregister is niet correct.

andere. Datzelfde geldt ook voor het begrip onvrijheid. Toch is je situatie zeer onvrij als je kan kiezen tussen zelfmoord of vermoord worden in Polen. Ik probeer te bedenken of het zinvol is iemand te gedenken die je niet gekend hebt. Als ik daarover nadenk, blijkt het meer voor te komen.

Op goede vrijdag gedenken zeer veel christenen de dood van een man die ze nooit gekend hebben. Maar ook heb ik zelf stilgestaan bij de dood van Nelson Mandela. Ik heb hem ook niet gekend. Net als mijn grootouders ken ik hem alleen maar uit verhalen.

Waarom ik het zo belangrijk vind, is dat ze zich onnoemelijk rot moeten hebben gevoeld en dat ze angstig, eenzaam en boos geweest moeten zijn. Maar per slot van rekening dank ik zoals ik hier nu voor u sta mijn leven aan hen.

Ik vind dat ze min of meer weggestopt zijn. Onze vaders praten niet over de oorlog, over de ellende. Onze vaders organiseerden geen struikelstenen voor ze, onze vaders vermeldde niet dat ze begraven lagen op Woensberg. Ze wilden niet aan al die ellende herinnerd worden. Maar het leven gaat door. Mijn vader nam na de tweede wereldoorlog opdrachten aan van Duitse firma's. Wel sprak hij meestal met ze af in een restaurant in de buurt van Arnhem aan de Nederlandse kant van de grens. Ik probeer me voor te stellen wat ik zou doen of gedaan zou hebben in de situatie van mijn grootouders.

Ik krijg de indruk dat de oorlog een situatie is van ieder voor zich en god voor ons allen. Nee, niet helemaal. Toen mijn grootouders gedwongen werden te verhuizen hadden ze meer meubels dan ze mee konden nemen. De overige meubels mochten ze bij de burens opslaan. Deze meubels zijn na de oorlog teruggegeven aan vader Harold en oom Fred.⁵

Wie? Maar dan ook wie heeft de begraafplaats in Blaricum betaald? En wie heeft het transport van de lichamen van Amsterdam naar Blaricum verzorgd en betaald? Niet de kinderen, die zaten ondergedoken en hadden geen cent te maken.⁶

Mijn vraag is: zou ik het gedurfd hebben onder te duiken? Zou ik vrienden

5 Archief Blaricum 02.0202.06 nr. 1159 op 25 mei 1943 zou "Einsatzstat Rosenberg" de overgebleven boedel hebben opgehaald. Roosjes oventje staat overigens bij mij thuis alsmede de wijnglazen. Niod 094f Collectie dossiers afkomstig uit de archieven van de Omnia-Treuhandgesellschaft nr 5907 E-F, dossier: 4380 : Ferro, M.; kleermakerij; Blaricum.

6 Dat bleken bij nader onderzoek de schoonouders van Harold geweest te zijn

hebben bij wie ik dan terecht kon? Of zouden die vrienden dezelfde problemen hebben als ik. Zou ik het gedurfd hebben in het verzet te gaan? Had ik dan aanslagen gepleegd? Ik kan het me niet voorstellen. Ooit in mijn studententijd heb ik in de trein gezeten. Ik kwam in gesprek met een dame die tegenover mij zat. We praatten over het spoor, de trein en over het verleden. Toen zei ze ineens dat ze in het verzet had gezeten. Ik keek haar ongelovig aan. Toen vulde ze aan: ik had geen keus.... Ik keek haar weer aan en toen zag ik dat ze joodse was. Ze had geen keus. Maar in het verzet gaan moet je durven en kunnen. Ik heb als zoveel Ferro's mijn dienstplicht niet vervuld. Op internet trof ik een dienstkeuringsrapport van Mozes Ferro met als uitkomst "ongeschikt". Gelet op het aantal afkeuringen voor de dienstplicht zijn de Ferro's kennelijk niet zo geschikt om het land te verdedigen. Of ze zijn/waren gewoon te klein. Vrijheid is een begrip. Maar vrijheid is ook een gevoel! Je kan je vrij voelen in de meest absurde situaties. Je kan je ook onvrij voelen als je vrijer bent geworden. Stel je partner loopt bij je weg. De meeste mensen voelen zich daar belazerd bij en niet vrijer. Zeker is dat Mozes en Roosje zich onvrij gevoeld moeten hebben. Voor Mozes leverde de zelfmoord een ontsnapping aan de feitelijke en ook dreigende ellende. Voor Roosje lag dat duidelijk anders die voor haar gevoel, maar waarschijnlijk en ook feitelijk, nog wel even verder had gekund in het leven. Ze was solidair met haar man. Solidariteit behelst vrijheid en onvrijheid tegelijk. Of het, het een of het ander is, hangt van de situatie af. Alleen verder gaan in oorlogstijd zou voor Roosje beslist niet eenvoudig geweest zijn. Maar waarschijnlijk had ook zij geen keus. Nu nog, 77 jaar later, voel ik me boos en verlaten dat je mensen in een situatie kunt brengen waarin ze tot dit soort daden komen. Ik kan het niet plaatsen. Ik kan het me niet voorstellen. Ik kan het niet begrijpen.

Het is een oud joods gebruik om bij het bezoeken van een grafzerk daar als teken dat je de doden wilt eren kleine stenen op het graf te leggen. Stenen die weer en wind kunnen doorstaan en onvergankelijk zijn als de liefde. Lokaal zijn er grote verschillen in de gebruiken, afhankelijk van de joodse religieuze richting. Maar Roosje was Asjkenazisch en dit was een gebruik van de Oost-Joden. Dit in tegenstelling tot Mozes die uit een Portugese familie stamde.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen Asjkenazische joden en Sefardische joden. De eerste groep kwam uit Duitsland en de tweede groep kwam uit Portugal. Tussen beide groepen was een standsverschil en een verschil in rituele gebruiken. De Portugezen waren veel rijker dan de Duitse joden. Gemengde stellen kwamen voor de tweede wereldoorlog weinig voor. Mozes en Roosje waren een zonderling stel.

Mijn vraag is, voor je vertrekt, of je een steentje op de struikelstenen zou willen leggen. Daar ik direct begrijp dat niemand met stenen in zijn zak van huis gegaan is, heb ik er een doosje met steentjes bij gezet.

Ik zou aan de jongste bezoeker willen vragen de struikelstenen te plaatsen.

*'Kom vanavond met verhalen
hoe de oorlog is verdwenen
en herhaal ze honderd malen
alle malen zal ik wenen.'*

Uit: Vrede van Leo Vroman

*Struikelstenen,
Huizerweg 20 Blaricum.*

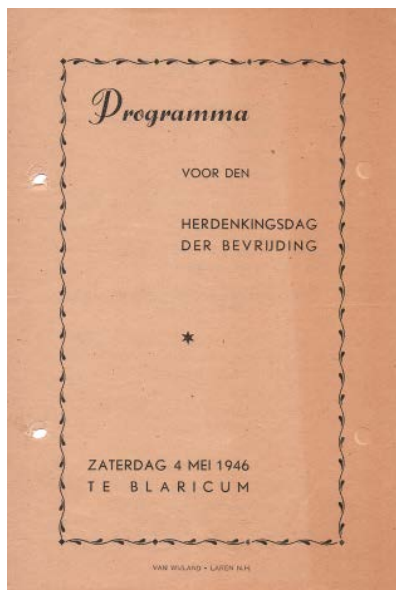
Dank aan: Gemeente Archief, Amsterdam - Streekarchief Gooi en Vechtstreek, Hilversum - Ron Ferro, Bussum - Jarl Kuyk, Amsterdam - Herman Wieser, Hengelo - Delpher - Picarta

Over de schrijver Rudolf Nunes Ferro

Rudolf Nunes Ferro werd geboren op 21 maart 1948. Hij was de jongste zoon van Harold en Fokje. Hij was kleinzoon van Mozes en Roosje. Hij studeerde chemie aan de universiteit van Amsterdam en informatica aan de universiteit Twente. Hij was onder meer werkzaam als leraar informatica en statistiek aan Saxion Hogeschool in Enschede. Hij publiceerde eerder talloze boeken en syllabi op informatica gebied. Maar maakte ook veel afschriften van zeventiende- en achttiende-eeuwse kookboeken. In dit verband neemt het kookboekje *'Suasso's kookrecepten, een Portugees-joods kookboek uit de 18e eeuw'* een bijzondere plaats in. (Amphora Books 2002 ISBN 9789064460258)

Programma 4 mei 1946

Van de voormalige gemeentesecretaris Adrie van Zon kreeg ik het programma van de eerste Blaricumse 4 mei na de oorlog in handen. Het document is op heel dun papier gedrukt, daardoor matig van kwaliteit. Om het te bewaren voor ons nageslacht heb ik het gedigitaliseerd.

Omslag boekje 'Programma voor den herdenkingsdag der bevrijding' op zaterdag 4 mei 1946 te Blaricum.

Het is aanstaande 4 mei 75 jaar geleden dat deze herdenking voor het eerst op 4 mei plaatsvond. Dat is een mooie gelegenheid om het nu in dit voorjaarsnummer van 'DEELgenoot' van de Historische Kring Blaricum te plaatsen.

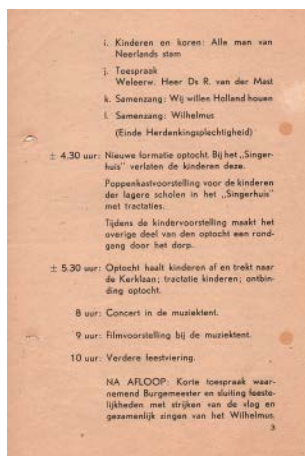
31 augustus 1945

De eerste officiële nationale herdenking van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog vond plaats op 31 augustus 1945 in het Olympisch Stadion. De viering van de eerste naoorlogse Koninginnedag (Wilhelmina) stond toen grotendeels in het teken van de oorlog die enkele maanden daarvoor was beëindigd. Die dag werd in het stadion een openluchtspeel gehouden waarmee gebeurtenissen uit de periode van de Tweede Wereldoorlog werden gesymboliseerd. Het

was soms erg realistisch: gewapende soldaten trokken bijvoorbeeld het stadion binnen en 'arresteerden' de landverraders. Na dit oorlogsspel legden prinses Juliana en prins Bernhard een krans ter nagedachtenis aan de omgekomen Nederlanders.

Eerste officiële 4 mei-herdenking

De eerste officiële 4 mei-herdenking vond plaats in 1946, eveneens in het Olympisch Stadion. Onder de titel 'Spel der bevrijding' werd wederom een massaspel opgevoerd met een hoog realiteitsgehalte. Voor het eerst werd twee minuten stilte in acht genomen voor de oorlogsslachtoffers onder het luiden van een klok.

Pagina's uit het programmaboekje 'Herdenkingsdag der bevrijding' 4 mei 1946.

‘Geef de vrijheid door’

In Blaricum ging men in een stille tocht vanaf de muziektent via de Naarderweg en Boissevainweg naar de herdenkingsplaats achter de Palmkazerne in Bussum waar de gevallen werden herdacht en een bloemenhulde werd gebracht. Deze stille tocht kwam te vervallen toen op 4 mei 1948 het huidige oorlogsmonument officieel werd gepresenteerd in wat nu het Burgemeester Klaarenbeekpark heet. Gelukkig neemt de belangstelling elk jaar weer toe en het aantal jongeren navenant. Want vrijheid doorgeven, moet op de eerste plaats aan de kinderen gedaan worden.

4 mei-herdenking 2021

Hopelijk kan de 4 mei-herdenking dit jaar weer gewoon doorgang vinden, nadat dit in 2020 niet het geval kon zijn vanwege de coronapandemie. De groepen zes, zeven en acht van de vier Blaricumse basisscholen hebben gedichten geschreven welke in boekvorm worden uitgedeeld aan deze kinderen en aan belangstellenden. Vier kinderen zullen het door hen geschreven gedicht voorlezen tijdens de aanstaande 4 mei-herdenking. Het hele programma vindt u in het gemeentegedeelte in hei & wei. Ik hoop u te zien op 4 mei, want u wilt de vrijheid toch ook doorgeven?

Frans Ruijter

Bron: oneindig Noord-Holland

ZOMAAR WAT BLARICUMMERS

Dokter Catz en mevrouw Catz-Cohen

Uit de 1144 paspoortaanvragen uit de jaren 1922-1937 met bijbehorende foto's deze keer een Blaricumse die ik wel bij naam ken maar van wie ik geen idee had hoe zij er uitzag: mevr. Rebekka Abramma Catz-Cohen (Assen 1869 - Blaricum 1943), echtgenote van onze dorpsdokter, moeder van twee dochters.

Mevr. Catz-Cohen (in 1922 resp. 1927) en dochter Irma (in 1924).

Die dochters waren de schrijfster Helma (1900-1979) die in een van haar talrijke romans, 'Het doktershuis aan de Torenlaan' onder meer schreef over haar jeugd hier in Blaricum¹, en Irma Rosa (1903-1988), in 1924 getrouwd met mr. J. Vis uit Leeuwarden.

Samen met haar man, meer dan 45 jaar arts waarvan ruim 30 jaar in Blaricum, zat Rebekka Abramma Catz-Cohen in de oorlog ondergedoken bij de bekende architect Theo Rueter aan de Noolseweg. Het bejaarde echtpaar (zij 74, hij 77) werd verraden, een nooit opgehelderde misdaad.

Theo Rueter in 1931.

Uit DEELgenoot 69 (2012) citeer ik: Het Joodse echtpaar Catz pleegde in 1943 zelfmoord om aan deportatie te ontkomen. Ze werden door een stoet van dorpingen naar hun graf gedragen.' Dat graf is nog altijd op De Woensberg te vinden; het laat zien dat 'A.R. Catz-Cohen' (de voorletters staan op de steen verkeerd om) op 27 juli 1943 is overleden, een dag later dan haar man. Iets verderop zijn Helma

Dochter Helma met portret.

Wolf-Catz (haar man Justus Wolf werd in 1944 in Auschwitz vermoord) en haar dochter Loeka (1930-2008) ‘voor altijd samen’².

Gerth Schreiner en Mies Blomsma, Benoit Catz en Rebekka Abramma Cohen, Mozes Ferro en Roosje de Groot (zie elders in dit nummer): drie stellen alleen al uit Blaricum, die bij de gedachte aan wat hen tijdens de Duitse bezetting boven het hoofd hing, hun lot in eigen hand namen, de dood verkozen. Het is een trieste balans.

Dokter Catz in 1927.

Dokter Catz

Terug naar betere tijden nu. Zijn promotieonderzoek heeft onze vroegere gemeentearts Catz nooit afgemaakt. Hij was dus, het is al eens eerder opgemerkt, bijvoorbeeld door lezer Jan van Eeghen in DEELgenoot 86, geen doctor (Dr.) maar gewoon arts.

Het fraaie laantje dat hij ondanks de destijdsse bewonersprotesten naar zich vernoemd kreeg, heeft dan ook ten onrechte de naam Dr Catzlaan.

Waarom Benoit Felix Catz (Tilburg 1866 - Laren 1943) nooit promoveerde is te lezen in een interview dat ‘Dr. B.F. Catz’ in oktober 1935 toestond aan de Gecombineerde Gooische Bladen. Het is interessant genoeg om het hier, met toestemming van uitgever Enter Media B.V. te Weesp, integraal af te drukken. De oorspronkelijke spelling en interpunctie is daarbij gehandhaafd.

Ex libris B. F. Catz.

Ron van den Berg, 2020

Foto's: Streekarchief Gooi en Vechtstreek in Hilversum (SAGV).

- 1 Zie <https://www.helmawolfcatz.nl/biografie/> voor een rijk geïllustreerde, uitgebreide biografie en bibliografie van Helma. Ook in ‘Dreiging’ (1946) schrijft Helma over het gezin Catz. Loeka, haar dochter schetst daarin eveneens een beeld van haar ouders en grootouders.
- 2 ‘...als wij maar samen zijn’, is de titel van een indrukwekkend essay over ‘het veelbewogen leven van Helma Wolf-Catz en haar dochter Loeka’ die begin jaren zestig in Amsterdam aan de Minervalaan woonden. In De Telegraaf van 31-12-1963 (‘Wáár werd oprechter trouw gevonden – Helma en Loeka: een hechte twee-eenheid’) schreef de journaliste Marian Bierenbroodspot: ze waren ‘door moeilijkheden naar elkaar toegegroeid. Aan elkaar verbonden als een Siamese tweeling...’ De indruk die Helma en Loeka op haar maakten was die van ‘een goed echtpaar’. Zeer de moeite waard: <https://www.helmawolfcatz.nl/wp-content/uploads/2017/02/als-wij-maar-samen-zijn.pdf>

Dr. B. F. CATZ.

Zijn 40-jarig jubileum als arts.
Overstelpende belangstelling.

Dr. B. F. Catz Foto J. van Hensbergen Jr.

Vrijdag was het 40 jaar geleden, dat dokter B. F. Catz aan de Utrechtsche Universiteit werd bevorderd tot arts en het spreekt wel vanzelf, dat de populaire Blaricumsche geneesheer, die van 1910 tot April 1929 hier, in Laren en in Eemnes een zeer drukke praktijk had (die hij in dat jaar heeft overgegeven aan dr. H. de Vries Robbé) ware hij heden thuis gebleven, vele gelukwensen in ontvangst zou hebben moeten nemen.

Dr. Catz had echter gemeend, dit jubileum onopgemerkt. voorbij te moeten laten gaan, temeer daar zijn 25-jarig artsenjubileum in Blaricum destijds op zulk een schitterende wijze is gevierd in „Ben Trovato”¹, van welk groot huldigingsfeest de heeren Snitslaar, Zegers Veecens en de kunstschilder Jean Colette de motorische krachten waren.

1 'Ben Trovato' was de naam van Catz' huis aan de Torenlaan (20). De letterlijke betekenis is 'goed gevonden'. Catz woonde in de loop der tijd op meerdere adressen aan de Torenlaan.

De jubilaris had evenwel buiten het Tijdschrift voor Geneeskunde gerekend, dat het feit van zijn 40-jarig jubileum als arts met een waardeerend artikeltje wereldkundig heeft gemaakt. Omdat het nu toch eenmaal zoo ver was, heeft dr. Catz ons zelfs een interview vergund, iets, dat naar hij zeide “voor het eerst van zijn leven door hem werd toegestaan” en eigenlijk dan nog maar alleen, omdat we den dokter min of meer met ons verzoek tot een vraaggesprek hebben overrompeld.

– Kijk eens, zei dr. Catz, toen we in zijn prettige werkkamer zaten, waar de Carl Eckveugel getuigt van zijn groote liefhebberij: de muziek, en aan welker wanden vele mooie schilderijen hangen (kan het anders als men geneesheer is in het land van Mauve?) w.o. een prachtig portret, geschilderd door Frans Langeveld, ik kan wel

„Aan het jubileeren blijven!”

– Hoe bedoelt U dat?

– Op 29 December ben ik 25 jaar arts in Blaricum en op 2 Januari behandel ik 25 jaar de armen van het Burgerlijk Armbestuur alhier. M'n 25-jarig jubileum is schitterend gevierd, mijn afscheid van m'n particuliere praktijk in 1929 is prachtig geweest en nu dacht ik m'n 40-jarig artsenjubileum maar eens ongemerkt voorbij te moeten laten gaan. Daar komt nog bij, dat ik 3 December 1936 zeventig jaar word!!

De interviewer dacht: nu de dokter een maal aan het betoogen gaat, vertelt hij wel meer en hij begon maar te vragen:

– Bent U Noord-Hollander?

– Neen. Ik ben geboren in Tilburg

op 3 December 1866; in 1884 werd ik student aan de Amsterdamsche Hoogeschool. Door ziekte is m'n studie vier jaar vertraagd; in 1893 ging ik naar de Utrechtsche universiteit, waar ik in 1895 m'n arts-examen deed.

– Waar was uw eerste praktijk gevestigd?

– In Zeeland en wel in Nieuw en St. Joosland. Ik was nauwelijks gevestigd of ik werd geroepen voor de eerste sterveling die ik mede op de wereld heb geholpen.

– Hoeveel zijn er sinds dien gevolgd? De dokter haalde op deze vraag een boekje uit zijn bureau, waarin hij nauwkeurig en met redenen omkleed heeft aangeteekend alle encouchementen² welke hij heeft verricht. Hij is gekomen

tot No. 2725,

waarvan er 1500 inboorlingen van Zeeland zijn.

– Weet U waarom ik dat zoo precies heb bijgehouden, vervolgde dr. Catz? Omdat ik nog eens de bedoeling heb gehad op grond van deze gegevens te promoveeren. Ik ben daarmede begonnen, met het proefschrift n.l., maar ik had het te druk in de praktijk, zoodat ik het niet heb afgemaakt.

– De verloskunde had wel speciaal uwe belangstelling?

– Dat is van den beginne af aan zoo geweest. In het Tijdschrift voor Verloskunde en Kindergeneeskunde heb ik verschillende artikelen gepubliceerd over dit buitengewoon belangrijke en gewichtige onderwerp.

– U is ook lid van het Zeeuwsch Genootschap voor Wetenschappen.

Op grond waarvan is U die onderscheiding verleend?

– Dit is gebeurd op grond van mijn arbeid voor het Provinciaal Groene Kruis, waarvan ik mede-oprichter en secretaris was. Dat was dus sociaal-medisch werk, wat ik daarmede deed.

– Hoe waren uw ervaringen in uw Zeeuwsche praktijk?

– Het was er voor een jong dokter wel uit te houden, maar het was een “koude praktijk”: over de hooge dijken bezocht ik per fiets of in een open tilbury, later in een “halve brik” m'n patiënten. Dat waren meest groote boeren met veel arbeiders en ook de visschersbevolking van Arnemuiden behoorde tot mijn praktijk. Ik had ook nog een stuk van Rithem bij m'n praktijk en de uithoek van Middelburg.

Het was merkwaardig, dat in het kleine dorp geen huis voor mij te vinden was. Ik heb toen gewoond, het jaar dat ik nog vrijgezel was, in de leegstaande pastorie. Maar toen er een dominus kwam, moest ik er uit. Ik heb toen tegen den burgemeester gezegd: als ik er uit moet, ga ik hier weg. Toen heeft de gemeenteraad besloten een ambtswoning voor den dorps-geneesheer te laten bouwen, waarvan ik nog den eersten steen heb gelegd. Tot op dezen dag is dit de dokterswoning gebleven.

– Wat is de reden geweest, dat U

naar Blaricum kwam?

– De practijk was me te druk; om gezondheidsredenen ben ik naar hier gekomen. Op 29 December 1910 ben ik hier gearriveerd. Eerst heb ik gewoond in het huis “Eikenwal” aan den Zwaluwenweg, doch toen het noodig werd voor mijn practijk, dat ik aan de Torenlaan ging

2 bevallingen

wonen, heb ik van wijlen Prof. van Rees een stukje grond gekocht en hebben wij het huis “Zonneschijn” gebouwd, waar nu mijn opvolger woont.

– Hoe waren uw ervaringen in die eerste Blaricumsche periode?

– Blaricum was een klein dorp 25 jaar geleden; het had toen ongeveer 1300 inwoners. Van de bevolking had ik spoedig velen tot patiënten en van lieverlede groeide mijn praktijk: Laren en Eemnes kwamen er bij en het duurde niet lang of ik had het zeer druk.

– Deed U alles per fiets af?

– Ik heb veel gefietst, te veel, want ik heb er rheumatiek door gekregen, die ik gelukkig weer kwijt ben. Maar als ik niet liep of fietste bij regen en ontij langs de bemodderde wegen en weggetjes van het oude Blaricum, dan ging ik met het rijtuig van Tak. Maar ik kon beter fietsen, want dan was ik er vlugger, dan met het rijtuig.

Totdat mijn patiënten mij ter gelegenheid van mijn 25-jarig jubileum als arts (ik was toen nog maar 10 jaar hier) mij het prachtige en praktische cadeau gaven: de Ford. Nu ik sedert 1929 mijn particuliere praktijk heb neergelegd en ik alleen nog gemeentegeneesheer ben (van 1913 af), ben ik weer tot de pedes apostolorum³ terug gekeerd!

– Heeft U ernstige dingen in uw praktijk hier meegemaakt?

– Zooals iedere geneesheer, maar wat ik me wel bijzonder herinner dat is de

griep-epidemie van 1918.

Die is heel ernstig geweest; er stierven toen zooveel mensen in Laren en Blaricum, dat men verzocht bij een sterfge-

val maar geen kerkklokken meer te luiden, want dan kon den geheelen dag de klok wel luiden. Met twee andere doktoren (wij werden geen van drieën door de griep getroffen) hebben we toen ontzettend hard gewerkt. Drie dagen achtereen heb ik toen eens in het rijtuig van Tak gehobbeld, maar dat ging me te langzaam: ik nam weer de fiets!

Dan zijn er ontzettende ongelukken geweest met de tram en met de autobus; bij dit laatste ongeluk heb ik ook, hoewel ik niet meer in de praktijk was geassisteerd.

– Welke zijn uw bezigheden nog behalve uw functie als gemeentearts?

– Ik ben geneesheer van de Bergstichting en ik heb verschillende controles, zooals die voor den Raad van Arbeid en voor het personeel van de Gooische Tram. Sedert 1911 behandel ik ook de patiënten die het Armbestuur voor zijn rekening neemt. Toen ik hier pas kwam, waren er veel armlastige patiënten; dat is allengs verminderd en ook in dezen slechten tijd, zie ik wel wat nieuwe gezichten, doch het streven van het Armbestuur en de gemeente om de mensen zooveel mogelijk in de Ziekenfondsen te houden, heeft het aantal armlastige patiënten zeer verminderd. Mijn werk aan de Bergstichting doe ik ook met bijzonder veel genoegen.

Veel vriendschap heb ik ondervonden, aldus vervolgde Dr. Catz, van wijlen Dr. Terpstra, den voorganger van Dr. Bloeme. Hij was een poos voorzitter van Armenzorg alhier, van welke vereeniging ik van mijn komst hier in Blaricum af, bestuurslid ben geweest. De verhouding met de collega's is altijd allerprettigst geweest.

3 Vrij vertaald: de benenwagen

– Heeft U zich nog meer op het gebied van het vereenigingsleven bewogen?

– Ik ben nog mede-oprichter van de afdeeling Laren-Blaricum van de vereeniging voor Vacantiekolonies en ik ben adviseerend lid van het bestuur van de Vereeniging voor Wijkverpleging te Blaricum.

– Uw groote liefhebberij is de muziek, niet waar?

– Ja. Bij mijn afscheid hebben m'n patiënten mij dezen prachtige Carl Ecke vleugel cadeau gedaan en ik bespeel hem dagelijks. Tot dit jaar toe heb ik nog steeds pianoles genomen.

Zooals te verwachten was, heeft Dr. B.F. Catz zeer groote belangstelling onderhouden met zijn jubileum. Het was Zaterdag en Zondag een voortdurend va et vient in huize “De Eng” aan de Torenlaan en de dokter weet heusch niet meer hoeveel handen hij heeft moeten drukken en hoeveel vriendelijke en van groote waardeering getuigende woorden tot hem zijn gesproken.

Er was tevens een ruim gebruik gemaakt van de leuze “Zeg het met bloemen”, zoodat de woning van den geneesheer in alle vertrekken thans wel een bloementoonstelling gelijkt. Er waren prachtige bloem stukken bij, o.m. van de vereeniging voor Armenzorg, waarvan Dr. Catz van zijn komst hier af, bestuurslid is en er waren ook nederige tuiltjes bloemen van patiënten die niet over veel aardsche goederen beschikken en wier belangstelling juist door Dr. Catz op zulken hoogen prijs wordt gesteld. De geneesheer heeft ons treffende staaltjes verteld over dergelijke belangstelling; jammer, dat we moesten beloven ze niet in de courant te vermelden.

Een fraai bloemstuk was ook gezonden door de

zes praktiseerende geneesheeren

van Laren-Blaricum en in het algemeen heeft Dr. Catz ook uit medische kringen veel belangstelling ondervonden.

Uit het geheele Gooi waren de oud-patiënten gekomen om Dr. Catz en mevrouw Catz, die haar echtgenoot steeds op zoo voortreffelijke wijze als dokters-vrouw bijgestaan heeft, geluk te wenschen en het zijn voor beiden onvergetelijke dagen geweest.

Burgemeester J. J. Klaarenbeek en wethouder J. van der Woude behoorden ook tot de recipianten en een zeer bekend ingezetene van Laren kwam den dokter feliciteeren en hem verzekeren, dat het hem “enorm speet, dat hij nooit patiënt van hem was geweest!” Dat was wel de meest origineele felicitatie, die dokter B. F. Catz in ontvangst had te nemen.

Ook gewerden hem vele cadeaux, w.o. een groote hand-gesmede lamp en verschillende boekwerken, o.a. een door mevrouw R. Wiessing-De Sterke⁴ uit Blaricum vertaalde biografie van Jos. Haydn, waarin zij op de titelpagina geplakt had den zin uit ons interview, weergevende het gezegde van Dr. Catz: „De levensblijheid van Haydn trekt me zeer”.

Summa summarum⁵: het is Dr. Catz op zijn 40-jarig jubileum als arts nog eens overduidelijk gebleken, hoezeer hij in breeden kring wordt gewaardeerd en hoe hij in den tijd dat hij hier zijn practijk uitoefende vele ware vrienden heeft verkregen.

4 Rozina Wiessing-de Sterke, toen getrouwd met de bekende journalist H. (Henri) P.L. Wiessing.

5 al met al, ten slotte.

Grote Meep en Lijsje Calis

Het was zomaar op een zaterdagmiddag dat tijdens de openingstijden van het onderkomen van de Historische Kring Blaricum, een voor mij toen nog onbekende man binnen kwam lopen. Hij stelde zich voor als Meep Raven. Hij kwam voor een artikel dat zijn vader Gijs Raven had geschreven in hei & wei nummer 92 van oktober 1987 en in nummer 97 van maart 1988. Joep Vos begon direct te zoeken in de ingebonden exemplaren van hei & wei die bij de HKB keurig zijn gearchiveerd.

Het betreffende artikel werd door Joep snel gevonden en hij maakte er een fotokopie van. We raakten aan de praat en ik vertelde dat ik zou proberen het originele exemplaar op te duiken voor hem. Dat

Bertus Hilhorst en Ria Raven.

komt omdat ik van Jopie en Corrie de Gooijer van de Singel 18 een paar jaar geleden alle hei & wei's, en haar voorgangers 'de Spuut', 'de Drost' en 'Tussen Hei en Wei', heb gekregen. Daar vond ik het betreffende nummer en had het nog dubbel ook. Meep woont in Vleuten en zijn broer Loek woont in Blaricum-Bijvanck. Daar heb ik het onderhavige blad gebracht en Loek zou ervoor zorgen dat het bij Meep in Vleuten terecht zou komen.

Grote en Kleine Meep

Wie is die Meep Raven nu eigenlijk? We hebben in Blaricum gelukkig nog steeds vele families met de naam Raven, maar deze Meep is een kleinzoon van 'Grote Meep'. Grote Meep is een zoon van Lambert Raven (1836-1887). Lambert trouwde in 1864 met Heintje Raven (1836-1909). Zij kregen zeven kinderen, waarvan de eerste Meeuwis op de dag van geboorte (4-12-1865) overleed. Dan volgden Petronella (1867), Antje (1870), Meeuwis (1872), Elbert (1875), Neeltje (1879) en Meeuwis (1882). Het valt natuurlijk meteen op dat er twee jongens met de naam 'Meeuwis' zijn

gedoopt. Hun roepnaam werd Meep. De oudste werd 'Grote Meep' genoemd en de jongste 'Kleine Meep'. Dit kwam meer voor in Blaricum, zo hadden ze bij de familie van der Veen 'Grote Eep' en 'Kleine Eep'. Ook bij de familie Rigter aan de Meentweg waren er twee zonen met de naam Gerrit. Gelukkig had de één wit haar en de ander zwart haar, dus werd dat 'Witte Gerrit' en 'Zwarte Gerrit'. We gaan hier verder met Grote Meep Raven.

Binnenweg 2

'Grote Meep' (1872) trouwde in 1901 met Lijsje Calis (1876). Zij kregen negen kinderen: Bertus (1902-1977), Jans (1903-1984), Gerrit (1905-1964), Henk (1907-1979), Riek (1909-1997), Gijs (1911-2007), Nel (1912-2001), Ria (1914-1997) en Bart (1915) die vier dagen na zijn geboorte overleed. Het gezin woonde aan de Binnenweg 2. Zij woonden met z'n tien in één kamer. Op 25 oktober 1918 overleed moeder Lijsje aan de Spaanse Griep. De oudste dochter Jans, ook wel 'Zus' genoemd, was toen 15 jaar en werd de spil in het huishouden. Zij deed haar stinkende best het gezin draaiende te houden in een hele arme tijd. Zij kreeg daarvoor drie harde Hollandse guldens van haar vader voordat hij lopend en vol zorgen naar zijn werk ging. 'Grote Meep, werd ook wel 'Meep de Maaier' genoemd, omdat hij zich verhuurde als losse arbeider om met de zeis bij verschillende boeren het gras te maaien.

Tot overmaat van ramp overleed vader Meep in 1923 op 51-jarige leeftijd. Jans had toen al verkering met Manus van der Heiden en zij trouwden in 1924. De andere kinderen werden verdeeld onder familieleden. De één trof het beter dan de ander. De spil van het uit noodzaak uiteen gevallen gezin, bleef Jans. Als er wat besproken moest worden werd dat bij Jans en Manus aan de Singel gedaan. Dochter Riek van der Heiden maakte dat als kind van Manus en Jans mee en heeft er op 20 oktober 1990 een mooi en treffend gedicht met de titel 'Herinneringen' over geschreven dat op de volgende pagina staat, en goed weergeeft hoe arm deze mensen het gehad hebben en hoe men daarmee omging.

Jaar 1901. Gemeente *Blaricum*.
No. der akte 2. Provincie *Noord-Holland*.

Op den *7de Mei 1901* is het huwelijk voltrokken
tusschen *Meeuwis Raven*,

geboren te *Blaricum*, Provincie *Noord-Holland*
den *10 October 1872*,
van beroep *werkmans*,
wonende te *Blaricum*, Provincie *Noord-Holland*
zoon van *Ryanbert Raven*,
en van *Wienke Raven*,
wednwaer van
en *Lijsje Calis*,

geboren te *Blaricum*, Provincie *Noord-Holland*,
den *24 September 1876*,
van beroep *huisd.*,
wonende te *Blaricum*, Provincie *Noord-Holland*,
dochter van *Gerrit Calis*,
en van *Lijsje Calis*,
wednwaer van

GENEENTE BLARICUM

Pagina uit familieboekje Meeuwis Raven.

Herinneringen

Het begon in een huisje aan de Binnenweg,
ze woonde strak naast Grootje zeg.
Negen kinderen werden er geboren,
waarvan zij er snel één verloren.
Ze woonden met z'n tienen in een kamer, het
ging allemaal net,
zo leefden zij tussen tafel en bed.
Het gezin had minder ruimte dan de geiten op
de deel,
maar zo leefden er in die tijd zoveel.
Buiten moest je water pompen,
en je brak je nek over de klompen.
En moest je dan naar de wc,
dat kon ook, want buiten stond de plee.
Aan de voorkant van het huis kon de zon het
raam niet door,
want daar stond een grote hooischelf voor.
Bij mooi weer aten ze met veel plezier,
buiten onder de grote Vlier.
Als zij zondags in 'Nengh' wandelen gingen,
liep vader Meep altijd te zingen.
Maar het leven was toch echt zo vredig niet,
soms kwam er opeens verdriet.
Zo werd Ria eens ernstig ziek.
de toestand was werkelijk kritiek.
De dokter kon haar niet beter maken,
het bleken bovenaardse zaken.
Een man uit Laren kwam erbij,
die wist het gelijk zei hij.
Van een tak van de Vlier maakte hij een kruis,
en lag hem onder de stoep van het huis.
De man die haar deze ziekte had aangedaan,
zou nu nooit meer zonder te vragen naar
binnen gaan.
Toen de balleman 's woensdags snoep kwam
verkoppen,
zat Lijs te kijken hoe dat af zou lopen.
De balleman bleef buiten staan,
dat had hij nog nooit gedaan.
Het was de laatste keer dat hij er was,
en het blijft een feit dat Ria spoedig beter
was.
Ze gingen weer over op de orde van de dag,
en Lijsje schrok toen zij de berg naaiwerk
zag.

Ze had er lang over na e docht,
en toch een naaimachine op afbetaling
gekocht.

Het naaiwerk was toen snel aan de kant,
het ging heel wat beter dan met de hand.
Na enkele weken kreeg ze al spijt,
twee kwartjes in de week, ging toch neit.
Ze zei: "zus, pak de kruiwagen maar vlug",
en breng de naaimachine bij Marrie Hurk
terug.

Vader Meep kreeg er weleens de pest in,
als er geen geld was voor het gezin.
Eens werd hij driftig en zei vol vuur:
"arm is niet zo arg, maar zo verdommes arm"
dat word je zo zat op de duur.
Dat het ergste nog zou moest komen,
had hij ook nooit kunnen dromen.
Maar moeder Lijsje werd erg ziek,
het bleek de gevreesde 'Spaanse griep'.
Door de goede zorgen van dokter Holtman,
konden bij een boer melk halen, elke dag een
kan.

Maar het mocht allemaal niet baten,
op 18 oktober moest Lijsje haar gezin
verlaten.

Ontredderd stonden ze bij haar graf,
die dag was Zus gelijk kind af.
Vader Meep lag in het vervolg 's morgens
drie gulden klaar,
en zei: "Zus, je redt het maar".
Vol zorg en verdriet, ging hij naar zijn werk
lopen,

in de hoop dat het met de kinderen die dag
ook weer goed zou aflopen.

En zo gaat dat vaak,
ieder kind kreeg een taak.

De een moest voor de konijnen gras gaan
plukken,
en een ander een broek verstukken.
Riek deed de boodschappen op haar gemak,
ze kreeg al gauw de bijnaam 'slak'.
Maar tot Zus' grote ergernis,
liep de boel soms helemaal mis.
Zo kreeg het hele stel,
eens ruzie, het ging bar fel.
Al scheldend vlogen zij op buiten aan,
en plots hoorden zij de deur in het slot slaan.

"Kijk nou kanne we de deur niet meer deur,
mot je zien de knip viel er net veur".

Gelukkig bleek het kelderraam open te staan,
de smalste is daardoor naar binnen gegaan.

En opeens werden de kinderen groot,
en miste Zus steeds weer een paar sneeën
brood.

Ze begon eens op te letten
en ja hoor, daar kwam Lammert het huis uit
zetten.

Ze zag ook witbrood met suiker op de
vensterbank staan,
en pikte het brood net voor Lammert zijn
handen vandaan.

In juli 1923, het was zeer heet,
gebeurde het dat vader Meep plotseling
overleed.

Op een boerenkar werd hij naar huis
gebracht,

hij stierf nog dezelfde nacht.

Groot was het verdriet van de kinderen
Raven,

toen zij hun vader gingen begraven.

Bij 'Neelemeut' op de deel gingen zij brood
eten,

ach, zij zullen dat nooit vergeten.

Hoe de familie met elkaar zat te praten,
waar zij de kinderen zouden laten.

Want Zus moest nu een eigen leven gaan
leiden,

wijl ze al met Manus vrijde.

Tante Nel kwam in Amsterdam terecht,
en trof het daar nog niet zo slecht.

Ze stond al snel bij het Pierement,

daar kon je dansen voor een cent.

Rie en Riek gingen naar tante An,
nou daar vonden ze niks an.

Henk ging wonen bij bakker Post,
dat heeft hem ook heel wat tranen gekost.

Gijs ging bij Gijs-oom in Laren wonen,
dat schijnt hem goed te zijn bekomen.

Want hij is de rest van zijn leven,
het dorp Laren trouw gebleven.

Gerrit en Lammert bofte het meest van
allemaal,

zij werden bij Zus en Manus commensaal.

Zus en Manus bleven de spil van het gezin,
de broers en zusters liepen bij ons uit en in.

Wij, kinderen, hoorden van alle wel en wee,
en maakten het verdriet van de familie, maar
ook de vrolijkheid mee.

En kwam er weer eens een oom of tante
praten over hun zorgen,

of hoe het moest met de dag van morgen.

Dan hoefde je ze maar een citroentje met
suiker te geven,

en je zag de Ravens weer op leven.

Beste ooms en tantes, je hebt het misschien
nooit gedacht,

maar jullie hebben veel gezelligheid bij ons
thuis gebracht.

En ik moet nu zeggen tot mijn spijt,
het is allemaal verleden tijd.

Blaricum, 20 oktober 1990

Riek Eggenkamp-van der Heiden

*dochter van Manus van der Heiden
en Jans (Zus) van der Heiden-Raven*

Met dank aan Meep van Gijs van 'Grote Meep' Raven, die alle gegevens heeft aangeleverd. Hij is er trots op dat hij vernoemd is naar zijn grootvader. Ondanks dat hij in Vleuten woont en opgegroeid is in Laren, voelt hij zich nog steeds heel sterk verwant met Blaricum. Zijn tante Jans van der Heiden-Raven was zijn peettante. Bovendien is hij er trots op dat hij uit een Blaricums erfgooiersgeslacht stamt.

Frans Ruijter, Blaricum, 30 november 2020

Gegevens over de stamboom zijn van de site van Maria Vos-Blekemolen 'Raven en van der Heiden'.

ZOMAAR WAT BLARICUMMERS

Ger en Gré Zwertbroek-de Roos

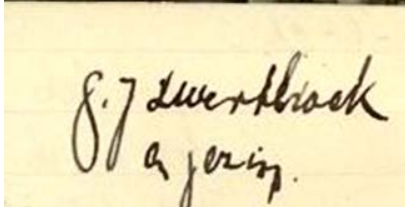
Toegegeven: erg duidelijk was het handschrift van de dienstdoende ambtenaar die de naam van de aanvrager onder de aangeleverde foto noteerde niet. Na enige aarzeling, neem ik aan, werd bij digitalisering van de vooroorlogse paspoortaanvragen bij het Streekarchief Gooi en Vechtstreek gekozen voor ‘Zwartbroek’, op de een of andere manier meer voor de hand liggend dan wat het in werkelijkheid was: Zwertbroek.

Het laat meteen de vluchtigheid van bekendheid -en in dit geval ook van beruchtheid- zien. Want bekend was timmermanszoon Gerrit Jan (Ger) Zwertbroek in zijn tijd zeker. Oorspronkelijk komt hij uit Zaandam waar hij op 23 augustus 1893

wordt geboren. Hij trouwt in 1917 met Gerarda (Gré) de Roos (1891-1953) uit Amsterdam waar hun zoon Eric geboren wordt. In 1924 verhuist het gezin van de Meeuwenlaan in Amsterdam-Noord naar Laren, Paviljoensweg 650 waar ze datzelfde jaar hun tweede kind krijgen: dochter Rita. Lang wonen ze er niet: na een jaar al vertrekken ze naar Blaricum, naar een huis genaamd ‘Erita’ aan de Mosselweg (nr. 6) waar ze evenmin lang blijven om dan na een paar jaar naar Laren terug te gaan. Daar woont hij twee huizen af van de kunstschilder en later

berucht geworden collaborateur Ed Gerdes, op Raboes 8, een Rueter-landhuis.

Als Ger Zwertbroek met Gré de Roos trouwt werkt hij als kantoorbediende bij ‘Het Volk, dagblad voor de arbeiderspartij’ en is hij al een tijd als spreker actief voor de Geheelont-

‘Zwartbroek’ of ‘Zwertbroek’?

VERHUISD: 50-10
G. J. ZWERTBROEK,
van Paviljoensweg 6, Laren, naar
„ERITA”, Mosselweg, Blaricum.

houders Bond en de Rein Leven Beweging. Hij weet op te klimmen tot redacteur van het blad, wordt chef bij de Arbeiderspers en is actief in de SDAP waarvan hij bestuurslid wordt.

Hij zal voor die partij samen met later grote namen als Koos Vorrink en Willem Drees, die de lijst aanvoert, kandidaat zijn bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer.

De V.A.R.A. en de Hum

De paspoortaanvraag met de foto van het hele gezin (Gré, Rita, Ger en Eric) dateert van 1926. Kort daarvoor heeft Ger samen met de radioredacteur van 'Het Volk', Levinus van Looi, het initiatief genomen tot oprichting van de 'Vereeniging van Arbeiders Radio Amateurs', de V.A.R.A. Van Looi wordt er de eerste voorzitter van en Zwertbroek omroepsecretaris en propagandist. In die hoedanigheid spreekt hij met regelmaat voor de radio. In 1930 wordt de uitzending van zijn praatje door de 'controle-commissie' verboden 'omdat het gesprokene een polemisch karakter zou kunnen dragen'¹. Vier jaar daarna wordt hij op staande voet ontslagen omdat hij 'buiten het medeweten van anderen uitzendingen van puur communistische strekking had voorbereid'. In het publicitaire moddergevecht dat daarop volgt verwijt de omroep hem bovendien dat hij 'gemakkelijk met de financiën' omgaat en mensen binnen de V.A.R.A. tegen elkaar opzet. Het is een uiterst onverkwikkelijke, in die dagen breed uitgemeten affaire.

Het is niet het enige conflict waar Zwertbroek in die periode bij betrokken is. Intensief bemoeit hij zich met de school van zijn kinderen Eric en Rita, de Humanitaire School in Laren en neemt zitting in het bestuur van de schoolvereniging 'De Nieuwe School' dat zich lijnrecht opstelt tegenover het zittende bestuur van de 'Hum'. Het voert te ver om hier uitgebreid in te gaan op de verschillen van inzicht (over een enkele onderwijzer en over de onderwijsmethode) maar het gaat hard tegen hard. Uiteindelijk stapt Zwertbroek weer uit genoemd bestuur en komt met voorstellen om het conflict tot een oplossing te brengen.

De oorlog

De tegelijk met Zwertbroek in Blaricum wonende Martien Beversluis, diens naam schoot mij direct door het hoofd toen ik mij iets meer in Ger Zwertbroek verdiepte: eerst allebei overtuigd, actief en fanatiek lid van de SDAP. En toen het

1 Polemisch: Met een duidelijke stellingname en een beetje ruzieachtig.

erop aankwam allebei onverwacht de verkeerde weg ingeslagen. Over Beversluis schreef ik in DEELgenoot 89 al eens een kort stukje; voor wat Zwertbroek betreft: al op 23 november 1940 schreef hij een lange ingezonden brief in 'De weg: nationaal weekblad/ Nationaal Front' waarin hij het heeft over 'mijn Leider, de Leider van het Nationaal Front, Arnold Meijer'.

Hij treedt dan ook tot Meijers Nationaal Front toe en wordt directeur van de uitgeverij daarvan, 'De Veste'. Met een goed half jaar is hij alweer vertrokken: Meijer royeert hem als lid en ontslaat hem als directeur vanwege Zwertbroeks sympathie voor de Groot-Duitsche gedachte. Zwertbroek stapt over naar de Nationaal-Socialistische Nederlandsche Arbeiderspartij (groep Van Rappard) en gaat daar de uitgeverij leiden. De N.S.B. neemt de N.S.N.A.P. over waarna Zwertbroek N.S.B.-er is en een 'verdienstelijk lid van de Landwacht'. Met de Groot-Duitsche gedachte schreef hij kranten en brochures vol, waarbij hij Hitler aanduidde als 'de grootste germanen-zoon, die ons volk verlost van de Joodse pest'.

'In de jaren dertig een briljant spreker die de 'rooie familie' via de microfoon in vervoering wist te brengen' spreekt hij op 26 april 1942 'het ganse Dietse Volk' via Hilversum 2 toe. Herr Taubert, die namens Seyss Inquart de omroep in de gaten houdt, is dolenthousiast.

Voor zijn heulen met de vijand wordt Zwertbroek na de oorlog al gauw opgepakt maar hij heeft het geluk, zo schrijft 'Het Vrije Volk' in 1989, pas in 1948 te worden berecht, anders was de doodstraf voor hem niet ondenkbaar geweest. Omdat hij zich tijdens de bezetting beijverd heeft voor de propaganda van het nationaalsocialisme, als directeur van de partij-uitgeverij der N.S.N.A.P. en via de radio, wordt Zwertbroek conform de eis veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf met aftrek van voorarrest.

Laatste jaren

Die acht jaar zit hij in Veenhuizen, in een gevangenenkamp. Katholiek komt hij eruit. Een beetje een gekkie, als je 't mij vraagt. Met een lange baard, en als 'broeder Gerardus Johannes' -zijn foto uit die tijd doet mij aan weer een andere Blaricummer denken: aan Sygurd Cochius- beweegt hij zich door Amsterdam, als predikant en als enig aanhanger van een Oostersch Orthodox-katholieke kerk. Zijn teksten zijn nog altijd antisemitisch. Als hij bij een provofestiviteit wordt aangehouden toont hij officiële papieren waarop staat dat hij krankzinnig is maar ongevaarlijk.

Gerrit Jan Zwertbroek als "buitennissige zendeling in provo-Amsterdam" in de jaren zestig. Uit de Volkskrant van 9-12-1989.

In 1977 komt er in het gemeentelijk verzorgingshuis aan de Roeterstraat in Amsterdam een eind aan het leven van het dwaallicht -om een heel milde aanduiding te gebruiken- Ger Zwertbroek.

In 1989 schrijft Jaap van de Merwe zijn biografie die in de dagbladen uitgebreid wordt besproken. Aan die besprekingen heb ik een deel van het voorgaande ontleend.

Hoe het Gré Zwertbroek-de Roos na de

oorlog is vergaan weet ik eerlijk gezegd niet. In de jaren twintig was ze met haar man actief in de SDAP en ook in zijn VARA-periode werkte ze met hem samen bij activiteiten die hij ondernam om communistische propaganda te faciliteren. Of zij in de periode 1940-1945 dezelfde draai heeft gemaakt als haar man, daarover zou ik niets durven zeggen. Toen ze in 1953 in haar woning aan de Badhuislaan in Bussum overleed was ze wél nog altijd met Ger -die moet toen nog geïnterneerd zijn geweest- getrouwd. Maar uit een oproep van zoon Eric op 5 september 1945 vanuit het Limburgse Maasniel in de Heerenveense Koerier blijkt dat het gezin in de oorlog voor de rest uiteengevallen was: hij verzoekt om inlichtingen over de verblijfplaats van zijn moeder en zijn zus die hij kennelijk in Friesland vermoedt. En het zag er allemaal nog wel zo mooi en veelbelovend uit, op die foto uit 1926...

Ron van den Berg, september 2020

Blaricumse vlag te koop bij de HKB

Van een bevriende relatie heeft de Historische Kring Blaricum een 20-tal Blaricumse vlaggen (formaat 100x150 cm) gekregen.

De vlag is te koop voor **€18,50 per stuk**. Reserveren via info@hkblaricum.nl en daarna op afspraak af te halen bij de HKB. Laten we met zijn allen de vlag met de mooie korenbloem laten wapperen in Blaricum.

OP=OP dus wacht niet te lang

BeeldBankBlaricum.nl

Het digitale fotoarchief van de Historische Kring Blaricum

Op www.beeldbankblaricum.nl kan iedereen kennis maken met historische afbeeldingen van Blaricumse dorpsgezichten, portretten en groepsfoto's, boerderijen, markante huizen, straatjes, oude ansichten, schoolfoto's, enz.

Eenvoudig zoeken op pc, tablet of mobiel

Met behulp van de zoekbalk kunt u gericht zoeken. Of klik op één van de fotopanelen waardoor u meteen in de desbetreffende categorie komt. Bij de geselecteerde foto wordt, behalve informatie, ook een plattegrond afgebeeld. Waar mogelijk kunt u door middel van een klik in het kaartje de huidige situatie in Street View bekijken.

Uw foto's zijn welkom!

Vanzelfsprekend zijn wij ook zeer geïnteresseerd in foto's en afbeeldingen die u in uw bezit heeft en waarvan u vindt dat deze een historische waarde hebben voor Blaricum. Gescande foto's/afbeeldingen kunt u, vergezeld van alle relevante informatie, opsturen via e-mail info@beeldbankblaricum.nl. U mag natuurlijk ook, op afspraak, langskomen op de Brinklaan 4A met originele afbeeldingen die wij voor u kunnen inscannen. Voordat tot plaatsing op BeeldBankBlaricum.nl wordt overgegaan, worden aangeleverde foto's beoordeeld op relevantie en kwaliteit.

HERMAN VAN DER HEIDEN Puinrecycling BV

HANDEL IN MENGGRANULATEN, GRIND, GROND EN ZAND.
RECYCLING VAN BEDRIJFSAFVAL, BOUW-EN SLOOPAFVAL,
GROENAFVAL EN A/B/C HOUT.

LOCATIE Randweg 4, 1272LZ Huizen
035 - 525 74 53 / 538 36 20

info@puinrecyclinghuizen.nl
WWW.PUINRECYCLINGHUIZEN.NL

Café d'Ouwe Tak

Zolang er beperkende maatregelen van kracht zijn m.b.t. bestrijding van het coronavirus kunt u op vrijdag, zaterdag en zondag gebruikmaken van onze **afhaalmenu's**, zie www.ouwetak.com

Bestellen: vanaf donderdag t/m zondag van 12.00 tot 19.00 uur via: 035-5314300

Of de hele week doorgeven per mail: ouwetaktogo@yahoo.com

Café d'Ouwe Tak:
Het café waar je óók kunt eten!

Eemnesserweg B13, 1261 HD Blaricum, tel. 035-5314300, www.ouwetak.com

*‘Uw kruidenier
om de hoek’*

Openingstijden kunnen
i.v.m. het coronavirus
afwijken. Actuele
info op ahblaricum.nl

*Elke dag van de
week open:
maandag t/m
zaterdag van
07.00 - 21.00 uur,
iedere zondag van
10.00 - 18.00 uur*

Familie Ton • Huizerweg 8, 1261 AW Blaricum • Tel: 035-5386006

Historische Kring Blaricum

